

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE
CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİNİN ERTELENMESİ
VE CUMHURBAŞKANININ GÖREVE DEVAMINA İLİŞKİN
PARLAMENTO KARARININ YARATTIĞI
ANAYASAL SORUNLAR**

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.787667>

Yrd. Doç. Dr. Demet ÇELİK ULUSOY*

Öz

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) hükümeti, yeni korona virüs (Covid 19) salgın hastalığıyla ciddi bir mücadele içerisinde. Bu virüs sadece KKTC hükümetinin değil, dünyanın baş etmek zorunda kaldığı küresel bir hastalıktır. Bu süreçte hükümetlerin aldığı tedbirler sadece sağlık alanıyla sınırlı kalmamakta, birçok alanı etkileyen tedbirler alınmaktadır. Bu nedenle yetki sınırlarını genişleten siyasi iktidar eleştirileri gündeme gelmektedir. KKTC'de birçok ülkenin aksine hızlı ve etkili tedbirler alınmıştır. Vaka sayılarına bakıldığında da salgın hastalığın yayılmasını engellemekte hükümet başarılı olmuştur. İlk korona virüs vakaları ortaya çıktığında, olağanüstü durum ilanı için ciddi talepler gündeme gelmiştir. Ancak bugünkü koalisyon hükümeti, olağan hukuk kurallarıyla olağanüstü tedbirler alarak süreci yönetmeyi tercih etmiştir. Bu durumda hukukun üstünlüğü ilkesinden bazı sapmalar olabilir. Bugün gelinen noktada, salgın hastalıkla mücadeleyi aşan tedbirler ile olağan hukuk kurallarının uzlaştırılması sorunuyla yüzleşmekteyiz. Alınan tedbirler hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ve hatta durdurulması sonucunu da ortaya çıkarmaktadır. KKTC hükümeti sınırlı imkânlarıyla, küresel salgın bir hastalıkla başarılı bir mücadele sergilemiştir. Bu nedenle zorlayıcı koşullarda alınan olağanüstü tedbirlerin eleştirilmemesi beklenebilir. Ne var ki hukukun üstün

* Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (e-posta: demet.celik@emu.edu.tr) ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5542-9467> (Makalenin Geliş Tarihi: 20.04.2020) (Makale Gönderilme Tarihi: 04.05.2020/ Makale Kabul Tarihi: 26.06.2020)

KKTC Yükseköğretim, Planlama, Denetleme Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu ve Doğu Akdeniz Üniversitesi mevzuatları çerçevesinde Yrd. Doç. Dr. unvanı kullanılmaktadır.

olduğu devlet, “tüm faaliyetlerinde” hukukla bağlı olan devlettir. Tüm bu faaliyetlerin içerisine şüphesiz ki salgın hastalıkla baş etmek de girmektedir. Bu süre zarfında alınan diğer tedbirlerin yanı sıra anayasa hukukunun kurumsal boyutunu ilgilendiren birtakım tartışmalı kararlar da alınmıştır. KKTC Cumhuriyet Meclisi olağanüstü toplanarak hem Cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesi hem de mevcut Cumhurbaşkanı'nın göreve devamını öngören bir parlamento kararı kabul etmiştir. Bu aşamada genel oyla seçilen Cumhurbaşkanı'nın makamının boşalması ve makama vekalet ilkeleri oldukça tartışılmıştır. Bu tartışmalarda görev süresi uzatılan parlamento kararıyla Cumhurbaşkanı'nın, en az seviyede yetki kullanması gerektiği de iddia edilmiştir. Bugün gelinen noktada parlamento kararının iptali için Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmış olup verilecek karar beklenmektedir. Çalışmada KKTC Anayasası'ndan hareketle bu anayasal sorunlar ele alınarak konu anayasa hukuku açısından incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, parlamento kararları, cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesi, cumhurbaşkanlığı makamının boşalması, cumhurbaşkanlığı makamına vekâlet

CONSTITUTIONAL CHALLENGES CREATED BY THE PARLIAMETARY DECISION ON THE POSTPONEMENT OF PRESIDENTIAL ELECTIONS AND THE CONTINUATION OF THE PRESIDENT'S OFFICE IN TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

Abstract

The Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) government is in significant struggle due to the new corona virus (Covid 19) epidemic. The new corona virus is a global disease that the entire World must deal with, not just the TRNC government. In this process, the measures taken by governments are not limited to the health area, but measures are taken that affect many areas. For this reason, criticism of political power extending the boundaries of authority is on the agenda. Unlike many countries, fast and effective measures have been taken in TRNC. While viewing at the number of cases, the government has succeeded in preventing the spread of the epidemic. When the first cases of corona virus arise, crucial demands have been raised for the declaration of a state of emergency. However, today's coalition government has chosen to lead the process by taking extraordinary measures under the usual rules of law. In this case, there may be some deviations from the principle of the rule of law. At

this point today, we are facing the problem of reconciled the usual rules of law with measures that exceed the fight against epidemics. The measures also result in the limitation or even cessation of rights and freedoms. TRNC government has successfully struggled a global epidemic with limited facilities. So extraordinary measures taken under these challenging conditions can be expected not to be criticized. Nevertheless, the state where the law prevails the state that is bound by the law in its "all activities". There is no doubt that dealing with the epidemic is also included in all these activities. In addition to other measures taken during this time, several controversial decisions concerning the institutional dimension of constitutional law have been taken. The TRNC Republican Assembly gathered an extraordinary summit and adopted a parliamentary order that envisages both the postponement of the Presidential election and the continuation of the current President's office. In these discussions, it was claimed that the President, whose mandate was extended by a parliamentary decision, should exercise his powers as a minimum. In these discussions, it was also stated that the President, whose mandate was extended by a parliamentary decision, should use his powers to the least level. At this point, a case has been filed in the Constitutional Court for the annulment of the parliamentary decision and the judgment is expected. In the study, the constitutional issues mentioned by the TRNC Constitution will be discussed and the subject will be examined in terms of constitutional law.

Keywords

Turkish Republic of Northern Cyprus Constitution, parliamentary decision, postponement of presidential elections, the vacancy of the presidency, the deputizing for the President

GİRİŞ

10 Mart 2020 tarihinden itibaren ortaya çıkan korona virüs hastalığı nedeniyle, KKTC hükümetinin ciddi tedbirler aldığı olağanüstü bir sürece girilmiştir. Salgın hastalıkla mücadelede hızlı ve etkin kararlar alınması gerektiğinden, hükümetler genellikle kolay yola başvurma eğilimindedirler. Alınan tedbir ve kararların birçoğu olağan hukuk düzeniyle bağdaşmayabilir. Böylesi kriz anlarında devlet akli hukuk devletinin önüne geçer¹. Bu yüzden alınan olağanüstü tedbirlerin ve kararların hukukiliğinin araştırılması zorunlu hale gelmektedir. Salgın hastalık mücadelesi kapsamında alınan tedbir ve kararların, demokratik toplumda gerekli, orantılı ve kısaca hukuka uygun olması gerekmektedir. KKTC Hükümetinin de tedbir adı altında aldığı kararların bir kısmı, olağan hukuk kurallarıyla bağdaşmamaktadır. Zira bu süreçte alınan tedbir ve kararlar olağanüstü niteliktedir. Ayrıca bu olağanüstü süreçte sadece salgın hastalıkla ilişkili kararlar alınmamış, aynı zamanda yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimleri nedeniyle Anayasa'nın kurumsal boyutunu ilgilendiren kararlar da alınmıştır.

KKTC hükümetinin korona virüs salgın hastalığıyla mücadelede başvurduğu tartışmalı tedbirler birkaç noktada toplanabilir. İlki, hükümetin sokağa çıkma yasağına ilişkin, seyahat özgürlüğünü sınırlayan tedbirler ve bu yönde aldığı kararlardır. Hükümet bu konudaki kararlarını, KKTC Anayasası'ndan, hatta 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'ndan daha önce yürürlüğe girmiş olan 2 Mayıs 1955 tarihli Fasıllık 156 Sokağa Çıkma Yasağı Yasası'na dayandırmıştır. İngiliz döneminden kalan bu Yasa, kamu düzeninin korunması sebebiyle İngiliz valisine sokağa çıkma yasağı ilan etme yetkisi vermektedir. Yasa, Kıbrıs'taki anayasaların geçici hükümleri çerçevesinde hala yürürlükte². Bu kapsamda alınan kararlar³, temel hak ve

¹ **Sancar**, Mithat: “Devlet Akli Kısılcacında Hukuk Devleti”, İletişim Yayınları, 3. Baskı, 2004, s. 57.

² Kanımızca Anayasa'nın yürürlüğe girdiği dönemde yürürlükte olan mevzuatın, “Anayasa kurallarına aykırı olmadığı ölçüde yürürlükte kalır” hükmü (AY. Geçici md. 4) çerçevesinde bu Yasa'nın anayasaya uygunluğu tartışmalıdır. **1985 KKTC Anayasası**, Geçici Madde 4, Mevcut Mevzuatın Geçerliliği ve Bu Mevzuatın Anayasaya Aykırılığı İddiası: “(1) Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan mevzuat, bu Anayasa kurallarına aykırı olmadığı ölçüde yürürlükte kalır...”

³ Hükümet aldığı tedbir ve kararların bir kısmını, daha yeni olan ve hükümete endemik hastalıklarla baş etmek üzere yetkiler veren 10 Aralık 2018 tarihli ve 45/2018 sayılı Bulaşıcı Hastalıklar Yasası'na dayandırmıştır.

özgürlüklerin sınırlanması rejimine (md.⁴ 11) aykırı nitelikte olup, yürütmeye verilen geniş yetkiler nedeniyle kanunilik ilkesini de ihlal etmektedirler. Zira Yasa birkaç maddeden oluşmakta ve KKTC Bakanlar Kurulu'na sokağa çıkma yasağı ilan etmesi konusunda, "emirname"⁵ (*order*) çıkarma yetkisi vermekten başka bir düzenleme içermemektedir. Bakanlar Kurulu'na sınırları belirsiz, çerçevesi çizilmemiş, geniş yetkiler vermekte ve böylelikle seyahat ve yerleşme özgürlüğü bakanlar kurulu kararlarıyla (emirnamelerle) sınırlandırılmaktadır⁶.

Bu süreçteki tartışmalı bir diğer konu; kamu ve benzeri sektör çalışanlarının maaş ödeneklerinin yasa gücünde kararnamelerle kesintiye uğramasıdır⁷. Bu kararlar kapsamında başvuru edilen tedbirler de; kamu görevlilerinin ve diğer kamu personelinin "hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri" ile diğer kamu personelinin "nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük" işlerinin yasayla düzenleneceğini⁸ öngören anayasal güvencelere aykırı niteliktedir. Bu konuda KKTC Anayasası'nda düzenlenen yasa gücünde kararnamelere ilişkin birçok sorunun ortaya çıktığını ifade etmek gerekir. Kararnamelerin çıkarılması için, parlamentonun bir yasayla hükümete yetki vermesine gerek yoktur⁹. Bakanlar Kurulu sadece ekonomik konularda ve

⁴ Çalışmada Madde kısaca md. fıkra ise f. biçiminde kullanılacaktır.

⁵ Emirname (*order*), Anglo-sakson sistemine ait olup KKTC Anayasası'nda yargısal yazılı emir olarak birkaç yerde düzenlenmiştir. Ayrıca çeşitli yasalarda, idarenin bir düzenleyici işlem türü olarak geçmekte ve Bakanlar Kurulu kararı şeklinde de nitelenmektedirler. **KKTC Yüksek İdare Mahkemesi** Dava No:81/2007, 4/2009, Tarih 27.02.2009, İnternet Kaynak: <http://www.mahkemeler.net/cgi-bin/yenikararsonuc.aspx?nerde=yim&yile=2009>, Erişim Tarihi: 05.04.2020. Ayrıca bkz. **Sağlam**, Fazıl, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasa Hukuku Ders Notları", Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Lefkoşa, 2015, s. 65 vd.

⁶ Sokağa çıkma yasaklarına uymayanlar hakkında Bakanlar Kurulu emirnameleri gereği yaptırım öngörülmüştür. Bu konu başka bir çalışma konusu olduğundan ayrıca ele alınması gerekmektedir.

⁷ Hükümetin "elzem" çalışanlar olarak nitelendiği meslek grupları kararnamelerin kapsamı dışında tutulmuştur.

⁸ **1985 KKTC Anayasası**, Madde 121.

⁹ **1985 KKTC Anayasası** Yasa Gücünde Kararname başlıklı md. 112 şu esasları içermektedir. "(1) Ekonomik konularda, ivedilik varsa, Bakanlar Kurulu yasa gücünde kararname çıkarabilir. Yasa gücünde kararname, Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer ve aynı gün, gerekçesi ile birlikte Cumhuriyet Meclisine sunulur. (2) Cumhuriyet Meclisine sunulan yasa gücünde kararnameler, İçtüzüğü, yasaların görüşülmesi için koyduğu kurallara göre komitelerde ve Genel Kurulda, diğer bütün konulardan önce, öncelik ve ivedilikle görüşülüp karara bağlanır. (3) Meclis bu konudaki kararlarını

ivedilik varsa kararname çıkarabilir. Bu kararname de Meclis onayına sunulur. Ayrıca Anayasa’da “yeni mali yükümlülükler getirilemez, kişisel ve siyasal hak ve özgürlükler kısıtlanamaz” hükmüyle kararnamelerle düzenlenemeyecek alanlar belirtilmiştir. Dolayısıyla çıkarılan bu kararname de anayasal birer sorun olarak, ayrı bir çalışma konusu olabilecek niteliktedir.

Bu çalışmanın asıl konusu ise, 26 Nisan 2020 tarihinde yapılacak olan ve ülke gündemini yoğun bir şekilde etkileyen cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkindir. Bu süreç içerisinde olağanüstü toplanan Cumhuriyet Meclisi, korona virüs salgını nedeniyle cumhurbaşkanlığı seçimini ertelemiştir. Yasama organı bu iradesini parlamento kararı biçiminde kullanmıştır. Ancak KKTC saf bir parlamenter hükümet sistemine sahip değildir. Zira saf parlamenter cumhuriyetlerde devlet başkanı, yasama organı tarafından parlamento kararıyla seçilir¹⁰. Burada Cumhurbaşkanı 5 yıllık süre için halk tarafından seçildiğinden, kabul edilen bu parlamento kararı anayasal açıdan tartışmalıdır. Ayrıca Anayasa’da cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesi veya erkene alınması konusunda herhangi bir düzenleme yoktur. Dolayısıyla KKTC’de salgın hastalıkla mücadelede alınan “karar”lar ve başvuru “tedbir”ler, anayasaların salt temel hak ve özgürlükler boyutuna ilişkin olmayıp, aynı zamanda kurumsal boyutu ile de ilgili olmuştur¹¹. Çalışmada, salgın hastalık nedeniyle yapılamayacak olan cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesine ilişkin parlamentonun kararı, olağan hukuk çerçevesinde açıklanmaya çalışılacaktır. Kararın hukuki sonucu hem cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ertelenmesini hem de mevcut cumhurbaşkanının göreve devam etmesini sağlamıştır. Bu nedenle parlamento kararının, seçimlerin ertelenmesine ilişkin kamuoyu tartışmalarıyla birlikte anayasa hukuku açısından incelenmesi hedeflenmektedir.

doksan gün içinde verir. (4) Bu maddede öngörülen yasa gücünde kararname ile, yeni mali yükümlülükler getirilemez, kişisel ve siyasal hak ve özgürlükler kısıtlanamaz”. **1985 KKTC Anayasası** Metni için bkz. İnternet Kaynak: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/anayasa/anayasa.doc>, Erişim Tarihi: 13.03.2020.

¹⁰ Şüphesiz bu tür parlamento kararını almak ve kabul etmek diğer tür kararlara göre daha farklı yöntem ve çoğunluk gerektirmektedir. Örneğin **T.C. 1961 Anayasası** ve 2004 değişikliği öncesi **T.C. 1982 Anayasası**. Alınan 19 Mart 2020 parlamento kararının, Cumhuriyet Meclisi’nin üçte iki nitelikli çoğunluğu ile alındığı daha önce ifade edilmişti. **Gündem Kıbrıs**: “Cumhurbaşkanlığı seçimi 11 Ekim’e ertelendi”, 19.03.2020. İnternet Adresi: <https://www.gundemkibris.com/kibris/cumhurbaskanligi-secimi-11-ekim-ertelendi-h292006.html>, Erişim Tarihi: 01.04.2020.

¹¹ İncelenecek konu, seçme ve seçilme hakkı bakımından ayrıca tartışmalıdır.

I. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİNİN PARLAMENTO KARARIYLA ERTELENMESİNE İLİŞKİN SÜREÇ VE ERTELEME KARARININ ALINMASI

1985 KKTC Anayasası'na göre "Cumhurbaşkanı beş yıllık bir süre için" halk tarafından¹² seçilmektedir¹³. KKTC'de cumhurbaşkanlığı seçiminin, Anayasa ve 5/1976 sayılı Seçim ve Halkoylaması Yasası¹⁴ uyarınca, KKTC Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) açıkladığı seçim takvime göre 26 Nisan 2020 tarihinde yapılmasına karar verilmişti. YSK 1 Numaralı Bildirisiyle seçimin başlangıcını belirlemiş ve seçim yasaklarına ilişkin ilkeleri yayınlamıştı¹⁵. Takvime göre 1 Mart 2020 tarihinde başlayan seçim, propagandalar sonrası 25 Nisan 2020 tarihi itibarıyla son bulacak ve 26 Nisan 2020 tarihinde halkın sandığa gitmesiyle gerçekleştirilecekti¹⁶. Bu süre zarfında kamuoyuna adaylıklarını açıklayanlar arasında; bir dönem daha cum-

¹² **Sağlam**, Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçileceğine ilişkin bir ibarenin Anayasa'nın ilgili 99. maddesinden çıkarmanın güçlüğüne işaret etmektedir. Madde okunduğunda adeta devlet başkanın parlamento tarafından seçilebileceği yanılgısı da ortaya çıkabilir demektir. Cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiğine ilişkin kesin bulgunun, Anayasa'daki "Yurt ödevini yerine getirmekte olan yükümlüler halkoylamasında, Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde görev yerlerine en yakın sandıkta oy kullanabilirler" (md. 68) hükmünden dolayı olarak çıkarılabildiğini, Ayrıca buna ilişkin hususların Seçim Yasası'nda açıkça düzenlendiğini belirtmiştir. (md.10, 13, 22 gibi) **Sağlam**, Fazıl: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasa Hukuku Ders Notları, Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Lefkoşa, 2015, s. 170.

¹³ **1985 KKTC Anayasası**, md. 99 (1) uyarınca Cumhurbaşkanı'nın "(a) Milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmak; (b) Yükseköğrenim yapmış olması; Otuz beş yaşını doldurmuş bulunması; Türk ana ve babadan doğmuş olması ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı olması; Son olarak En az beş yıldan beri daimi ikametgâhı Kıbrıs'ta bulunmuş" olması gerekmektedir. Ayrıca (2) fıkraya göre; "Bir adayın Cumhurbaşkanı seçilebilmesi için, kullanılan geçerli oyların salt çoğunluğunu alması gerekir. Hiçbir aday salt çoğunluk sağlayamazsa, seçim yedi gün sonra en çok oy alan iki aday arasında yinelenir. Bu takdirde, en çok oy alan aday Cumhurbaşkanı seçilir.

¹⁴ Bundan böyle 5/1976 Sayılı Yasa olarak anılacaktır.

¹⁵ **KKTC Yüksek Seçim Kurulu**, 1 Numaralı Seçim Bildirisi, 28.02.2020, için bkz. İnternet Adres: <http://ysk.mahkemeler.net/wp-content/uploads/2020/02/dno1.pdf>, Erişim Tarihi: 25.03.2020.

¹⁶ **KKTC Yüksek Seçim Kurulu**, 24 Ocak 2020 tarihli Seçim Takvimi, İnternet Adresi: <http://ysk.mahkemeler.net/wp-content/uploads/2020/01/secimtakvimi.pdf>, Erişim Tarihi: 25.03.2020. Ayrıca YSK'nın 24 Ocak 2020 tarihinde açıkladığı seçim takvimine göre adayların 20 Mart 2020 tarihinde başvurmaları ve adayların kesinleşme tarihinin de 29 Mart 2020 olarak açıklandığı görülmektedir. 26 Nisan 2020 tarihli Cumhurbaşkanlığı Seçimine ilişkin Seçim Takvimi için bkz. <http://ysk.mahkemeler.net/wp-content/uploads/2020/01/secimtakvimi.pdf>, Erişim Tarihi: 25.03.2020.

hurbaşkanlığı yapmak üzere aday olan mevcut Cumhurbaşkanı, Başbakan¹⁷, hükümet ortağı olan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı¹⁸, Cumhuriyet Meclisinde bulunan Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı, Cumhuriyet Meclisi'nde bulunan diğer Muhalefet partisi Genel Başkanı, mecliste temsil edilmeyen bir siyasal parti adayını ile iki bağımsız aday bulunmaktadır¹⁹.

Salgın nedeniyle olağanüstü tedbirlerin alınmaya başlandığı 10 Mart 2020 itibarıyla, ülke gündemini yoğun bir şekilde etkileyen cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ertelenip ertelenmeyeceği tartışılmaya başlandı²⁰. Seçime ilişkin sorular üzerine açıklama yapan Başbakan Yardımcısı, Anayasa'da parlamento genel seçimlerinin ertelenmesine ilişkin açık hüküm bulunduğunu²¹, ancak cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesine ilişkin açık bir hüküm bulunmadığını ifade etmiştir. Devamında bu konuda açık hüküm olmasa da "aday olacak kişilerle uzlaşısı sağlanırsa zaruret durumu gerekçe gösterilerek, Meclis'in karar alması yoluna gidebileceğini" belirtmiştir²².

Daha sonra Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve Meclis'teki diğer siyasi parti liderleri bir araya gelmişlerdir, "Korona virüsüyle ilgili gelişmelerden dolayı cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin sürecin öngörülemez olduğu ve

¹⁷ KKTC Başbakanlığı görevi, Ulusal Birlik Partisi Genel Başkanı olarak Ersin Tatar tarafından yürütülmektedir.

¹⁸ KKTC Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Halkın Partisi Genel Başkanı olan Kudret Özersay'dır.

¹⁹ **Anadolu Ajansı:** "KKTC'de cumhurbaşkanlığı seçim yarışı hız kazanıyor", 06.02.2020, İnternet Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kktcde-cumhurbaskanligi-secim-yarisi-hiz-kazaniyor/1726401>, Erişim Tarihi:02.04.2020.

²⁰ **Yenidüzen:** "Kapalı Odada Yapılan Seçim Hazırlığı", İnternet Kaynak: <http://www.yeniduzen.com/kapali-odada-secim-hazirligi-124948h.htm>, Erişim Tarihi: 18.03.2020.

²¹ Bu açıklama için bkz. 12 Mart 2020 tarihli basın açıklaması. <http://basbakanlik.gov.ct.tr/Basbakan-Yardimcisi-ve-Dis-isleri-Bakani-Ozersay-aciklamasi> "Bu nedenle dünyadaki başka örneklerle bakmak gerekebilir. Kıbrıs Rum tarafı daha önce zaruret hali doktrini ilkesinden hareketle anayasada bir değişikliğe gitmeksizin şartlar nedeniyle bazı hükümlerin uygulanmasını askıya almış, bazı hükümleri daha farklı uygulama yoluna gitmiştir. Zaruret hali denen prensip kendi kuralları içinde doğru uygulanır ve istisamar yolu açılmazsa kullanılabilir. Önce belirlememiz gereken seçimin ertelenmesi konusunda fikir birliğidir. Benim hissiyatım olabileceği yönündedir. Gördüğüm kadarıyla siyaseti bir kenara koyma noktasında birlikte hareket edeceğiz" biçiminde sürdürmüştür.

²² **İhlas Haber Ajansı:** Emir Abdurrahman Bulut'un Haberi, "KKTC'de Cumhurbaşkanlığı Seçiminin Ertelenmesi Gündemde", 16 Mart 2020 İnternet Kaynak: <https://www.ih.com.tr/haber-kktcde-cumhurbaskanligi-seciminin-ertelenmesi-gundemde-833089/>, Erişim Tarihi: 25.03.2020.

halkın sağlığının daha önemli olduğu gerekçesiyle seçimin ertelenmesi konusunda” aralarında görüş birliği oluşmuştur²³.

Bunun üzerine Cumhuriyet Meclisi 19 Mart 2020 tarihli 1. Olağanüstü Birleşim ile toplanmıştır. Olağanüstü toplantıda, Cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesine ilişkin alınan “parlamento karar”ı oyçokluğuyla kabul edilmiştir. Karar, Anayasa'nın 95. maddesinin (1). fıkrası ve Cumhuriyet Meclis İç Tüzüğü (md. 179) gereğince Meclis Başkanı tarafından yayımlanarak ilan edilmiştir²⁴. YSK Cumhuriyet Meclisi'nin bu kararına dayanarak yayınladığı 5 Numaralı duyurusuyla seçim çalışmalarını sonlandırdığını ve daha önceki 1 Numaralı Duyurusu ile ilan edilen seçim yasaklarının ortadan kalktığını ifade etmiştir²⁵.

Parlamento söz konusu kararında, korona virüs salgın hastalığı vakaları nedeniyle alınan ve alınması gereken tedbirlerin, kısa sürede hayata geçirilmesinin zorunluluğuna vurgu yapmıştır. İçinde bulunan olağanüstü koşulların dikkate alındığı belirtilerek, YSK tarafından belirlenen ve 26 Nisan 2020 tarihinde yapılacak olan seçimin, 11 Ekim 2020 tarihine, ikinci tura kalması durumunda ise, 18 Ekim 2020 tarihine ertelenmesine karar verilmiştir. Meclis sadece seçimin ertelenmesi hususunu değil, aynı zamanda seçimler

²³ **KKTC Başbakanlık**, Bu açıklama için bkz. 16 Mart 2020 tarihli basın açıklaması. <http://basbakanlik.gov.ct.tr/>. Kamuoyuna cumhurbaşkanı adayı olacakları yönünde açıklama yapan diğer milletvekili adaylar da bu konuda uzlaşma içerisinde olduklarını ifade etmişlerdir. **Bayrak Radyo Televizyonu**'nun paylaştığı haber için bkz. “Erhürman: Seçimin ertelenmesi konusunda fikir birliğine vardık”, 16 Mart 2020, İnternet Adres: <https://www.brtk.net/erhurman-secimin-ertelenmesi-konusunda-fikir-birliğine-vardik/>, Erişim Tarihi: 19.03.2020.

²⁴ **KKTC Cumhuriyet Meclisi**, “Cumhurbaşkanlığı Seçiminin Ertelenmesine İlişkin Karar”, Karar No: 62/3/2020; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi, Ülkemizde yaşanmakta olan bulaşıcı hastalık kapsamındaki Korona Virüs (Covid-19) vakaları ve bu çerçevede alınan ve alınması gereken önlemlerin kısa vadede hayata geçirilmesi gerekliliği ve zorunluluğu ve bu nedenle içinde bulunduğumuz olağanüstü koşulları dikkate alarak, Yüksek Seçim Kurulunca 26 Nisan 2020 Pazar günü yapılacağı duyurulan Cumhurbaşkanlığı Seçiminin, 11 Ekim 2020 Pazar gününe ertelenmesine, ikinci tura kalınması halinde ise 18 Ekim 2020 Pazar günü yapılmasına ve seçilecek Cumhurbaşkanının görevine başlamasına kadar, görevde olan Sayın Cumhurbaşkanı'nın görevine devam etmesine karar verir. Karar metni için bkz. İnternet Adres: <https://basimevi.gov.ct.tr/>, 19.03.2020 tarihli ve 46 Sayılı Resmî Gazete, s 11, Karar No: 62.3.2020. Erişim Tarihi: 23.03.2020.

²⁵ **KKTC Yüksek Seçim Kurulu**, Duyuru için bkz. İnternet Adres: <http://ysk.mahkemeler.net/wp-content/uploads/2020/01/Dno5.docx>, Erişim Tarihi: 05.04.2020

yapılana kadar mevcut Cumhurbaşkanı'nın göreve devamını da kararlaştırmıştır²⁶.

1. KKTC'de Parlamento Kararları ve Cumhuriyet Meclisi'nin 19 Mart 2020 Tarihli Kararı

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesi ve mevcut Cumhurbaşkanı'nın göreve devamını öngören yasama işlemi bir parlamento kararıdır. Karar metninde Meclisçe “seçilecek Cumhurbaşkanı'nın görevine başlamasına kadar, görevde olan Sayın Cumhurbaşkanının görevine devam etmesine” karar verildiği belirtilmiştir. Kararın içeriğinden anlaşılacağı üzere bu kararın esasen iki boyutu bulunmaktadır. İlki cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesi, ikincisi ise mevcut cumhurbaşkanının görevine devam etmesidir.

KKTC Anayasası'na göre parlamento kararları “istisnai” olarak denetlenemez, yani denetlenemeyen parlamento kararları sınırlıdır. Denetlenemeyen kararlar Anayasa'nın 95. maddesinin 1. fıkrasında sayılmış²⁷ ve genellikle yürütme organının, yasama organına karşı sorumluluğundan kaynaklanan kararlardır²⁸. Anayasa'ya göre istisnai biçimde sayılan bu kararlara karşı, “mahkemeye başvurulamaz ve Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açılmaz” (md. 95 f. 4)²⁹. Dolayısıyla KKTC Anayasası'nda parlamento kararlarının denetimi kural, denetlenememeleri istisna niteliğindedir. Bunun tersine T.C. Anayasası'nda ise parlamento kararlarının denetlenebilmesi istisna niteliğindedir³⁰.

²⁶ **KKTC Resmî Gazete**, 19.03.2020 tarihli ve 46 Sayılı Resmî Gazete, s. 11, Karar No: 62.3.2020, İnternet Kaynak: <https://basimevi.gov.ct.tr/>, Erişim Tarihi: 03.04.2020.

²⁷ Anayasa'ya göre (md. 95 f. 1) Meclis Başkanı tarafından yayınlanan şu kararlar denetim dışıdır. “(a) Savaş ilanına ilişkin kararlar; (b) Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetleme ve güvenoyu ile güvensizlik konularındaki kararlar; (c) Seçimlerin yenilenmesine veya ertelenmesine ilişkin kararlar; (e) Meclis içi seçim sonuçları; (f) Cumhurbaşkanının, Başbakanın veya bakanların Yüce Divana sevki ile ilgili kararlar; (g) Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimine ilişkin kararlar; (ı) Kalkınma planlarının onaylanmasına ilişkin kararlar”.

²⁸ İlgili hükme göre, kararın içeriğinde aksine kural yoksa derhal yürürlüğe girer ve Cumhuriyet Meclisi Başkanınca on gün içinde Resmî Gazete'de ilan edilir.

²⁹ **KKTC Anayasası**, md. 95 f. 4: “Yukarıdaki (1). Fıkranın (ç), (d) ve (h) bendlerinde yer alan kararlar dışında kalan kararlara karşı mahkemeye başvurulamaz ve Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açılmaz.”

³⁰ **T.C. 1982 Anayasası** uyarınca yasama dokunulmazlığının kaldırılması, milletvekilliğinin düşürülmesi ve TBMM İçtüzüğü denetlenebilen parlamento kararlarındandır. (md. 85 ve md. 147) Ayrıca bkz. **Sağlam**, a.g.e. s. 50 vd.

Ancak KKTC Anayasası'nda sayılan (md. 95 f. 1) kararların hepsi denetlenemeyen parlamento kararları değildir³¹. Çünkü Anayasa'ya göre, bu maddede sayılan kararların sadece bazıları denetlenemez nitelikte, diğerleri ise denetlenebilir niteliktedir (md. 95 f. 4)³². Maddede sayılan denetlenebilir nitelikteki kararlar; milletvekilliğinin sona ermesine ilişkin kararlar, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin kararlar ve olağanüstü durum ve sıkıyönetim kararlarıdır. Yine Anayasa'da ifade edilen genel nitelikli meclis kararları (md. 95 f. 2) denetlenebilen kararlardandır. Üstelik bu tür (md. 95 f. 2) “genel nitelikli kararlar”ın ilanı yasalar gibi yapılmakta, yani denetlenebilir olmaları dışında yayımlanmak üzere Cumhurbaşkanına gönderilmektedir. Anayasa'ya göre (md. 95 f. 3) denetlenebilen diğer bir parlamento kararı da Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü'dür³³. Sonuç olarak, Anayasa'da açıkça denetlenemeyeceği ifade edilen sınırlı sayıdaki kararlar dışındaki tüm parlamento kararları denetime tabi normlar arasındadır.

19 Mart 2020 tarihli Cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesi ve mevcut cumhurbaşkanının göreve devamını öngören karar, Resmî Gazetede denetlenemeyen parlamento kararları kapsamında yayımlanmıştır. Buna göre ilgili karar, Anayasa'da belirtilen (md. 95 f. 1 (c) bendi) ve istisnai olarak denetlenemeyen “seçimlerin yenilenmesine veya ertelenmesine ilişkin” kararlar kapsamında kabul edilmiştir. Kararın ilanı bakımından ayrıca KKTC Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü'nün 179. maddesine atıf yapılmıştır³⁴. Şüphesiz bahse konu kararın denetlenemeyen parlamento kararı kapsamında yayımlanması ve kararın Anayasa'nın (md. 95 f. 1 (c) bendi) kapsamında kabul edilmesi bazı tartışmaları gündeme getirmiştir. Kanımızca parlamentonun bu kararı özellikle sebep, konu ve denetim unsurları açısından anayasa aykırı niteliktedir. Ayrıca, halk tarafından genel oya dayalı seçimle belirlenen devlet başkanın göreve devamına karar vermek Meclis'in yetkileri arasında

³¹ Denetlenemeyen kararlar listesi için bkz. Atıf No 26.

³² Bkz. Atıf 26, 28.

³³ Ayrıca Anayasa'ya göre (md.95 f. 3) “(3) Cumhuriyet Meclisi, İçtüzüğü'nün uygulanmasına, Meclisin iç düzenine ve çalışmalarına ilişkin olup, Cumhuriyet Meclisi tarafından yayımlanmasına karar verilen kararlar, yukarıdaki (1). fıkra uyarınca, Cumhuriyet Meclisi Başkanı tarafından yayımlanır”.

³⁴ **KKTC Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü**, *Meclis Kararlarının Yayımlanması ve Yürürlüğe Girmesi* başlıklı md. 179: “Bu İçtüzükte Başkanlık Divanınca alınacağı belirtilen kararlar ile yapılacak olan Yönetmelikler ve Anayasanın 95'inci maddesinde belirtilen kararlar, aksi kararda belirtilmedikçe Meclis Başkanlığınca Resmî Gazetede yayımlanarak ilan edilmek suretiyle yürürlüğe girer; kararda, ileriye dönük başkaca bir yürürlük tarihi de gösterilebilir”. İçtüzük metnine ulaşmak için bkz. İnternet Adresi: <http://www.cm.gov.nc.tr/ictuzuk>, Erişim Tarihi: 23.03.2020.

da değildir. Dolayısıyla anayasaya uygunluk denetiminde, esas (sebeup, konu, maksat) ve şekil (yetki, usul) bakımından denetimin kapsamı³⁵ çerçevesinde incelendiğinde, ilgili parlamento kararının birkaç açıdan hukuka aykırı olduğu düşünülmektedir.

İlgili parlamento kararının hukuki dayanağı Anayasa’da bulunmamaktadır. Anayasa’nın parlamento seçimlerinin ertelenmesine ilişkin hükmü (md. 79), mevcut duruma kıyasen yani benzetme yoluyla uygulanmıştır³⁶. 79. maddede, Cumhuriyet Meclisi Seçimleri’ne ilişkin hususlar düzenlenmiş, 5. fıkrasında ise meclis seçimlerinin ertelenmesi ve koşulları belirtilmiştir. Buna göre olağanüstü nedenlerle seçimin yapılması olanağı yoksa, Cumhuriyet Meclisi kendi seçimlerini bir yıl erteleyebilir. Seçimlerin ertelenmesine ilişkin bu türden bir karar, nitelikli çoğunluk yani Meclis’in “üye tamsayısının üçte ikisinin” oyuyla alınabilir. Cumhuriyet Meclisi’nin çalışmada ele alınan 19 Mart 2020 tarihli kararı nitelikli çoğunlukla kabul edilmiştir³⁷.

İlgili parlamento kararının, meclis seçimlerinin yenilenmesi veya ertelenmesi kapsamında alınarak yayımlanması ve bu kuralların cumhurbaşkanlığı seçimlerine kıyasen uygulanması oldukça tartışmalıdır. Bunun nedeni, yayımlamada atıf yapılan kararlardaki “seçimler” ifadesinin, parlamento seçimlerine özgü olmasıdır. Zira cumhurbaşkanlığı makamının seçimiyle ilgili Anayasa’da sadece 5 yıllık görev süresine, makamın boşalmasına ve vekalet ilkelerine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Yorum ilkeleri gereği kıyas yapılamayan bazı durumlar vardır³⁸. *Expressio Unius*³⁹ yani “bir şeyi zikretmek diğerini dışlamaktır” ilkesinin söz konusu olduğu durumlarda, kıyas ilkeleri gereği kıyas yapılamayacağı kabul edilir. Buna göre Anayasa, parlamento seçimlerinin meclis kararıyla ertelenmesi veya erkene alınmasını düzenlemiştir. Somut durumda

³⁵ **Özbudun**, Ergun: Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, 17. Basım, s. 393-400; **Erdoğan**, Mustafa: Türk Anayasa Hukuku, Hukuk Yayınları, Ankara, 2018, 1. Basım, s. 213.

³⁶ **Çulhaoğlu**, Uğur: “Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında”, başlıklı 17.03.2020 tarihli Av. Serkan **Mesutoğlu**’nun, Facebook Postunda paylaşılan görüşleri, 18.03.2020.

³⁷ Cumhuriyet Meclisi’nde 50 milletvekili bulunduğundan, bu kararın alınmasında da nitelikli çoğunluğun sağlandığı görülmektedir.

³⁸ Kıyas ilkeleri gereği, anayasada belirli bir konu hakkında açık bir hüküm yok ise, ancak o hükümle aralarında benzerlik olan bir başka hüküm varsa benzetme yoluyla anayasada yer alan hüküm, yer almayan hüküm için de uygulanabilir. **Gözler**, Kemal: Anayasa Hukukunun Genel Esasları, 10. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2018, s. 90.

³⁹ İlkenin tam adı “*expressio unius est exclusio alterius*”dur. Kıyas ilkeleri hakkında detaylı bilgi için bkz. **Gözler**, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, s. 90.

Anayasa'nın Cumhuriyet Meclisi seçimleri için öngörülen seçim ilkeleri (md. 79) kıyasen cumhurbaşkanlığı seçimleri açısından kabul edilerek uygulanmıştır. Ancak bu durum, anayasa koyucunun yasama organı için öngördüğü hükmün, yürütme organı için de geçerli olması, yürütme organı için de uygulanabileceği anlamına gelir. Bu da açıkça *Expressio Unius* ilkesiyle çelişir. İlke gereği, anayasa koyucu bir hususu açıkça belirtmişse, diğerini belirtmek istememiş yani o hususu bilerek dışlamıştır. Anayasa koyucu o hususu belirtmek isteseydi açıkça ifade edebilirdi⁴⁰. Buradan hareketle anayasa koyucunun seçimlerinin yapılamaması halini, cumhurbaşkanlığı makamının boşalması ve makama vekalet ilkelerinde düzenlenmesi gerekirdi. Yorum ilkeleri gereği şartlar oluşmadığından, Anayasa'daki meclis seçimlerinin ertelenmesine ilişkin (md. 79) cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ertelenmesi için kıyasen uygulanması mümkün görünmemektedir.

KKTC Anayasası'na göre "Hiçbir organ, makam veya merci, kaynağını bu Anayasa'dan almayan bir yetki kullanamaz". Dolayısıyla parlamentonun kendi seçimlerine ilişkin öz fesih veya seçimlerin ertelenmesine ilişkin kararları, parlamentonun gücü ve bağımsızlığı ilkesi ile açıklanabilir. Ancak Meclis'in bu yetkilerinin, cumhurbaşkanlığı seçimleri açısından da geçerli olması mümkün değildir⁴¹.

2. 19 Mart 2020 Tarihli Cumhuriyet Meclisi Kararı Denetlenebilir mi?

Parlamento kararlarının, anayasaya uygunluk denetimi dışında bırakılmasının sebebi, kararların Anayasa'ya ya da Meclis İçtüzüğü'ne uygun oldukları varsayımdır⁴². Ancak Cumhuriyet Meclisi'nin cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ertelenmesine ilişkin kararı istisnai olarak denetlenmeyen parlamento kararları kapsamında yayımlanmış ve anayasa yargısı denetiminin dışında tutulmuştur. Ayrıca alınan parlamento kararı, her ne kadar Meclis'in üçte iki nitelikli çoğunluğuyla alınmış olsa da karardaki ret oyları, vekiller arasında "tam" bir uzlaşma olmadığını göstermektedir. Karar 41 kabul oyuna

⁴⁰ **Gözler**, Kemal: "Yorum İlkeleri", Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaştırması, Ankara, KHP ve TBB Ortak Yayını, 2013, ss. 15-119. s. 68.

⁴¹ Ayrıca, "Anayasal organların esas olarak yetkisiz olduğu, yetkili olma durumlarının istisna olduğu ilkesi uyarınca Meclis kendisine verilmiş olan yetkiyi 79'uncu madde çerçevesinde kullanabilecek, yetki yaratma yoluyla yorum yapamayacaktır. Söz konusu ilke uyarınca eğer anayasal organların bir hususta yetkisi var mı yok mu şüphesi ortaya çıkarsa o yetkinin olmadığı söylenilebilir". İlke bakımından bkz. **Gözler**, "Yorum İlkeleri", s. 75-78.

⁴² **Sağlam**, a.g.e. s. 135.

karşılık 2 ret oyuyla alınmıştır. Kararı desteklemeyen milletvekillerinin gerekçesi, tutanağın yayınlanmaması nedeniyle bilinmemektedir⁴³.

KKTC Anayasa Mahkemesi'nin 2004 yılında verdiği bir kararında, Anayasa'nın 95. maddesindeki hükmü çerçevesinde parlamento kararlarının anayasaya uygunluk denetimi dışında tutulması şu gerekçeyle eleştirilmiştir:

“İptal davası açma hakkına bir sınırlama getirmek isteyen titiz bir Anayasa Koyucunun, bu sınırlamayı, 147. maddede yapması gerekiyordu. 95. madde Meclis kararlarının ilânı ile ilgilidir. Meclis kararlarının ilânını düzenleyen bir maddede iptal davası açma hakkını sınırlamak doğru değildir. Ancak hukuk tekniği açısından hatalı veya yersiz olsa bile Anayasa Koyucunun 95. maddede Anayasa Mahkemesinde açılacak davalara bir sınırlama getirdiği açıktır”⁴⁴.

Meclis bazı kararlarını, her ne kadar istisnai olarak denetlenmeyen kararlar biçiminde yayımlasa da (AY. md. 95 çerçevesinde) somut olayda olduğu gibi bunların denetiminin mümkün olup olmayacağı tartışması gündeme gelebilir. Kanımızca bu soruya verilecek yanıt, kararın ancak eylemli iç tüzük değişikliği niteliğinde kabulü halinde mümkün olabileceğidir. Eylemli iç tüzük ile ilgili KKTC Anayasa Mahkemesi kararlarında benzer bir değerlendirmeye rastlayamadık. Ancak somut olayda açıkça görüldüğü üzere Cumhuriyet Meclisi'nin (AY. md. 79) meclis seçimlerinin ertelen-

⁴³ Ancak ret oylarını verenlerin ise Cumhurbaşkanı adayı olarak muhalefet partilerinden birinin Genel Başkanı ile aynı partiden başka bir milletvekili olduğu basına yansımıştır. Ret oylarını verenlerden biri cumhurbaşkanı adayı olduğunu açıklayan Yeniden Doğuş Partisi (YDP) Genel Başkanı Erhan Arıklı olup diğer aynı partinin milletvekillerinden biri olan Bertan Zaroğlu'dur. İlgili Habere ulaşmak için bkz. **Gündem Kıbrıs**, “Cumhurbaşkanlığı Seçimi 11 Ekim'e Ertelendi”, 19.03.2020. İnternet Adresi: <https://www.gundemkibris.com/kibris/cumhurbaskanligi-secimi-11-ekime-ertelendi-h292006.html>, Erişim Tarihi: 01.04.2020. Bu çalışmanın hazırlandığı sırada (2020 Nisan sonu) YDP Genel Başkan'ı ve milletvekilinin karardaki ret oylarının gerekçesi tam olarak bilinmemekteydi. Ancak çalışmanın yayına hazırlandığı süreçte (2020 Haziran) Karardaki ret oylarının özellikle mevcut Cumhurbaşkanının göreve devamı yönünden Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla verildiği belirtilmiştir. YDP Genel Başkanı Arıklı ilerleyen günlerde, bu Karar'ın iptali için KKTC Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapmıştır. Çalışmamız DEHF Dergisine gönderildiği süreçte henüz dava açma süresinin dolmadığını belirtmiştik. Derginin değerlendirme süresi içerisinde (27 Nisan 2020) bu dava da açılmıştır. O nedenle yayına hazırlanan makalemizde bu bilgiyi de paylaşmak mümkün olmuştur. **Kıbrıs Haberci Gazetesi**: “Arıklı: “Anayasa Mahkemesi'ne iptal dava dosyamızı gönderdik”, İnternet Adresi: <https://www.kibrishaberci.com/arikli-anayasa-mahkemesine-iptal-dava-dosyamizi-gonderdik/>, Erişim Tarihi: 18.06.2020.

⁴⁴ **KKTC Anayasa Mahkemesi**, Karar No D.3/2004, Anayasa Mahkemesi 3/04, K.T. 21 Nisan 2004, s. 134-14.

mesine ilişkin parlamento kararını, cumhurbaşkanlığı seçimlerine uygulamış olması İçtüzükte değişiklik meydana getirmektedir. İçtüzükte bu türden bir parlamento kararı öngörülmediğinden Cumhuriyet Meclisi bu eylemiyle İçtüzükte bulunmayan bir kural tesis etmiş denilebilir. Dolayısıyla bu parlamento kararı, içtüzük değişikliği niteliğinde kabul edilerek KKTC Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenebilir.

Sağlam'ın ileri sürdüğü görüşlerde de parlamento kararlarının yargısal denetimine ilişkin düzenleme (md. 95), Meclis'in "Anayasa'ya ya da İçtüzüğe açıkça aykırı" kararlarının denetlenmesini engelleyemez⁴⁵. Nitekim yazara göre Cumhuriyet Meclisi'nin seçimlerinin ertelenmesine ilişkin parlamento kararı, maddede öngörülen nitelikli çoğunlukla alınmazsa veya maddede belirtildiğinden daha fazla bir süre için erteleme kararı alınırsa yargısal denetimi mümkün olacaktır. Anayasadaki bu temel gerekliliklere (md. 95) uyulmaması halinde, eylemli içtüzük değişikliğinden söz edilebilir⁴⁶ ve bu durumda somut olaydaki karar da eylemli içtüzük değişikliği niteliğinde kabul edilmeli ve denetlenmelidir. Dolayısıyla 95. maddenin konusu yasama organının seçimlerinin ertelenmesiyle ve bu kapsamda alınacak bir erteleme kararının "olağanüstü nedenler" sebebiyle alınması söz konusuysa mevcut parlamento kararı anayasaya aykırı niteliktedir.

Anayasa'nın 95. maddesindeki seçimlerin ertelenmesi konusunda "olağanüstü nedenler"e ilişkin sebebin denetlenemeyeceği ve bu konunun Meclisi'nin takdir yetkisi içerisinde olduğu ileri sürülmüştür⁴⁷. Sağlam'ın ileri sürdüğü bu görüşe göre meclis kendi seçimlerini salgın hastalık, ağır ekonomik bunalım veya savaş vb. sebeplerle erteleyebilecektir. Kanımızca buradaki olağanüstü nedenlerin kapsamı dar yorumlanmalı ve bu konuda Meclis'in sınırsız bir takdir yetkisi olduğu düşünülmemelidir. Buna göre olağanüstü nedenler, Anayasa'nın dördüncü bölümünde sayılan olağanüstü durum ilanına ilişkin sebepler (md. 124 ve md. 125) kapsamında olmalıdır. Bu sebeplerden hangisinin gerekçe olarak gösterileceği, somut olayın koşullarına göre Meclisçe belirlenecektir. Yasa koyucunun belirli bir sebebe "bağlı olarak çıkaracağı kanunlar ya da alacağı kararlar" Anayasa'da belirlenmişse⁴⁸ bu sebebe uyulmaması anayasaya aykırılık sonucunu doğuracaktır. Daha da önemlisi belirtilen bu sebebe bağlı olarak, Anayasa'ya uygun

⁴⁵ Sağlam, a.g.e. s. 130 vd.

⁴⁶ Sağlam, a.g.e. s. 136 vd.

⁴⁷ Sağlam, a.g.e. s. 136 vd.

⁴⁸ Teziç, Erdoğan: "Kanunların Anayasaya Uygunluğunun "Esas" Açısından Denetimi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c. 51, S. 1-4, 1985, 23-43. s. 32.

bir biçimde olağanüstü durum ilanı yapılmış olmalıdır. Anayasa’da olağanüstü durumlar ve buna ilişkin rejimin çerçevesi (md. 124, 125 ve 126) ortaya konulmuştur. Kanımızca olağanüstü nedenlerle seçim ertelenecekse, aynı nedenler gerekçesiyle ilan edilmiş bir olağanüstü durumun varlığı söz konusu olmalıdır.

Kaldı ki tartışılan bu koşullar, meclisin kendi seçimlerini ertelemesine ilişkin parlamento kararları üzerine yapılmıştır. Somut olayda ise salgın hastalık bir olağanüstü neden olarak yorumlanarak, Anayasa’da öngörüldüğü halde (md. 124) olağanüstü durum ilanı olmaksızın hem cumhurbaşkanlığı seçimleri ertelenmiş hem de mevcut Cumhurbaşkanını göreve devamına karar verilmiştir. 19 Mart 2020 tarihli kararın alınmasından hemen önce Cumhurbaşkanı, korona virüs bulaşıcı hastalığı nedeniyle alınan tedbirler çerçevesinde, Anayasa’nın 124. maddesinde ifade edilen olağanüstü durum ilanı için Bakanlar Kurulunu toplamıştır. Ancak Bakanlar Kurulu bu ilanının yapılması yönünde destek vermemiştir⁴⁹. Dolayısıyla Anayasa’daki (md. 79 f. 5) “olağanüstü nedenler”le ilgili, olağanüstü durum ilanı için öngörülen sebeplerin varlığı (md. 124 ve 125) ve olağanüstü durum ilanı (md. 124 vd.) söz konusu olmalıdır. Anayasa’da hangi hallerle olağanüstü durum ilan edileceği belirlidir⁵⁰. Yasama organı bu sebepler ortaya çıktığında, Anayasa’ya uygun bir biçimde olağanüstü durum ilan etmesi ve kendi seçimlerini bu koşullarla ertelemesi mümkün olabilir⁵¹.

Burada diğer bir sorun, yasa koyucunun iradesini parlamento kararı biçiminde ortaya koymuş olmasıdır. Meclis, cumhurbaşkanlığı seçimini

⁴⁹ KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı Anayasa uyarınca salgın hastalık nedeniyle olağanüstü durum ilanı yapılmasının mümkün olduğuna işaret ederek, Bakanlar Kurulu’nu bu taleple toplamıştır. Akıncı açıklamasında “...bizler attığımız her adımın Anayasal ve hukuki zeminde olmasına dikkat etmek zorundayız. Değerli hukukçuların aldığım görüşleri vardır; birtakım kararlarda anayasal ve yasal boşluklar olduğunu söylemektedirler o nedenle bunlara hiç fırsat vermeden, halkımızın sağlığını koruyacak tedbirleri anayasal ve yasal zeminde alma kararlılığımızı sürdürmemiz gerekmektedir” demiştir. **Yenidüzen**, “Akıncı’nın Gündemi: OHAL”, 15.03.2020, İnternet Kaynak: <http://www.yeniduzen.com/akincinin-gundemi-ohal-124933h.htm>, Erişim Tarihi: 16.03.2020.

⁵⁰ Bu nedenler: Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım halleri (AY. Md. 124) veya Anayasa ile kurulan özgür demokratik düzeni veya temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması halleri (AY. Md. 125) dir. **KKTC Anayasası** Madde 124 ve 125 olağanüstü durumlar.

⁵¹ **KKTC Anayasası** Madde 124 ve 125 olağanüstü durumları, 126 ise Olağanüstü Durumlarla İlgili Düzenlemeleri, 127. Maddesi ise ayrı bir istisnai yönetim biçimi olan sıkıyönetim, Seferberlik ve Savaş Halini düzenlemektedir.

erteleme ve mevcut Cumhurbaşkanının göreve devamına ilişkin iradesini yasa biçiminde kullanmayı tercih etmemiştir. Bizce özel geçici bir yasayla, 5/1976 Sayılı Yasa'nın cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin takvimi üzerinde değişiklik yapılabilirdi. Böyle bir yasanın anayasaya uygun olup olmadığı hususu ayrı bir tartışma konusu olup, bu tartışma yasama yetkisinin genelliği ve asliliği çerçevesinde ele alınabilir. Bu durumda da Anayasa'nın 146. maddesi gereğince, yasa koyucunun iradesi önceden denetim yoluyla anayasaya uygunluk denetimine de açık hale getirilebilirdi. Nitekim KKTC'de daha önce 5/1976 Sayılı Yasası'nın 11. maddesi çerçevesinde iki özel geçici yasa yapıldığı ve seçimlerin başlangıç ve bitişine ilişkin düzenleme getirildiği görülmektedir⁵². Bu önerimiz çalışmanın son kısmında ayrıntılı bir biçimde açıklanacaktır.

Meclis'in yasayla düzenleme yapacağı bir konuda kararla düzenleme yapması halinde de yargısal denetim söz konusu olabilir. T.C. Anayasa Mahkemesi, bir işlemin kanun adı altında kabul edilmese dahi "içeriğinde kanun hükmü değer ve etkisinde kimi kurallar konulmakta ise...metnin... kanun niteliğinde sayılarak" anayasaya uygunluk denetimine konu olabileceğini ifade etmiştir⁵³. Anayasa Mahkemesi meclis tarafından kabul edilen bir yasama işleminin kanun adı altında yayımlanmaması ve kanun için öngörülen usule uyulmaması halinde bu işlemin hukuki nitelendirmesini kendisi yapmaktadır⁵⁴. Mahkeme ayrıca yasa koyucunun karar biçiminde yapması gereken bir işlemi, kanun biçiminde yapması halinde de bu işlemi denetleyerek hukuki niteliğini kendisi belirleyebilir.

KKTC Anayasası'na göre devletin temel niteliklerinden biri hukukun üstünlüğüne dayanmasıdır. Ortada olağan dışı bir süreç olmasına rağmen, hukuk devletinde yargısal denetim yapılmasını imkânsız kılacak ya da güçleştirecek veyahut da ortadan kaldıracak şekilde⁵⁵ bir işlem tesis edilemez.

⁵² Seçimin başlangıç ve oy verme günü "Cumhurbaşkanlığı ... seçimlerinde seçim döneminin sona erdiği tarihten önceki altmışıncı gün seçimin başlangıç günüdür ve seçim döneminin son gününden önceki Pazar günü oy verilir". Aynı maddenin 2. Fıkrasına göre "Cumhurbaşkanlığı seçiminde, oy verme gününde herhangi bir aday, kullanılan geçerli oyların salt çoğunluğunu (yarıdan fazlasını) alamadığı takdirde, seçim, en çok oy alan iki aday arasında yedi gün sonraki Pazar günü" yinelenmesi öngörülmüştür. **5/1976 Sayılı Seçim ve Halk Oylaması Yasası**, m 11(1-2).

⁵³ **T.C. Anayasa Mahkemesi Kararı**, E. 1977/6, K. 1977/14, K.T. 22.02.1977.

⁵⁴ **Sır, Onur: Hukuk Devleti Açısından Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetimi**, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tijen **Dündar Sezer**, 2010, s. 247.

⁵⁵ **T.C. Danıştay Kararı**, 12. Daire, E. 2008/7485, K. 2010/4338, K.T.21.09.2010.

KKTC Anayasa Mahkemesi de hukukun üstünlüğünü öngören devleti, “hukuk devleti” olarak tanımlar. Hukukun üstünlüğünün kabul edildiği hukuk devletinde, “hukukun hâkim olması ve yasa koyucunun, Anayasa yanında temel hukuk ilkelerine de bağlı kalması gerekir”⁵⁶. Hukukun üstünlüğüne dayanan KKTC’de bu üstünlük, bağımsız yargıyla sağlanan yargısal denetimle mümkündür. Anayasa’nın tüm düzenlemeleri eksiksiz bir yargısal denetimin yapılmasına yöneliktir ve bu denetim anayasa düzeyinde sağlanmalıdır. Buna getirilecek istisnalar ancak Anayasa’da yer alırsa hukuken bir anlam ifade eder. Anayasa’da yer alan bu istisnalar da dar yorumlanır. Belli bir alan yargısal denetim dışında değilse bunu yasa ile sağlamak söz konusu olamayacağı gibi, yorum yoluyla yaratmak da evleviyetle mümkün değildir⁵⁷. Dolayısıyla yasa koyucunun kabul ettiği çalışmaya konu kararın, Anayasa’da öngörülmeleyen bir sebep ve konuya ilişkin olmasının yanı sıra, denetlenemeyen istisnai parlamento kararları içerisine dahil edilmesi de isabetsizdir. Anayasa’nın ilgili hükümleri kapsamında kararın anayasaya aykırı olup olmadığı konusunda görüşünü almak üzere Anayasa Mahkemesine başvurulması mümkün olmalıdır. Zira KKTC Anayasa Mahkemesi anayasanın hükümleri üzerinde münhasır yorum yetkisine (md. 149) sahiptir. Denetim yetkisi yanında Mahkeme’nin bu yetkisine de başvurulmamış olması kanımızca uygun olmamıştır⁵⁸.

Parlamento kararı ile halk tarafından seçilen bir Cumhurbaşkanın seçimlerinin ertelenmesi konusundaki değerlendirmeler yukarıda aktarılmıştır. İlgili kararın denetimi konusu dışında bu husustaki çözüm önerileri konusundaki görüşlerimiz makalenin sonunda ele alınacaktır.

II. İLGİLİ PARLAMENTO KARARININ ZARURET HALİ TEORİSİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Cumhuriyet Meclisinin aldığı kararın, içinde bulunduğumuz “olağan dışı” durum nedeniyle “zorunlu”, hatta “makul” olduğu ileri sürülebilir. Ne var ki bu tür kararların alınmasındaki zorunlu ve makul gerekçeler, yöntemin ve ortaya çıkan sonucun hukukiliğinin tartışılması zorunluluğunu ortadan

⁵⁶ KKTC Anayasa Mahkemesi bu kararında T.C. Anayasa Mahkemesi’nin kararına atıf yaparak bu değerlendirmeyi ortaya koymuştur. **KKTC Anayasa Mahkemesi**, Karar Sayısı D. 5/2015, Anayasa Mahkemesi: 6/2014, (Lefkoşa Aile Dava No: 5/2011)

⁵⁷ **Sağlam**, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasa Hukuku Ders Notları, s. 67 vd.

⁵⁸ **1985 KKTC Anayasası** Anayasanın Yorumu başlıklı 149. maddesi “Anayasa Mahkemesi, bu anayasanın herhangi bir kuralını yorumlamak münhasır yetkisine sahiptir. Bunu yaparken Anayasa ile ilgili komite raporları ile Meclis tutanaklarından da yararlanır”.

kaldırılmaz. İçinde bulunduğumuz süreç ve alınan tedbirler açısından bakıldığında, KKTC'de salgın hastalıkla mücadelede olağanüstü durum ilan edilmediğine göre, anayasal bir hukuk devletinde bu süreçteki işlemlerin olağan hukuk çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. İlgili parlamento kararının anayasal çerçevede alınmasından öte, büyük olasılıkla zorunluluk hali veya zaruret hali doktrinine (necessity law) dayandırılmış olabileceği ileri sürülmüştür⁵⁹. Zaruret hali doktrini veya ilkesi Kıbrıs'ta çok yabancı olmadığı bir kavramdır⁶⁰. Zira 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın hala yürürlükte olmasının dayanağı olan bu ilke, 1963'te yaşanan olayların akabinde ortaya çıkan hukuki sorunların çözümü olmuştur. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın ve anayasal düzeninin parçası haline gelen ilke, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devamı için gerekli "hukuki temeli" oluşturulmuş⁶¹, olağanüstü süreçlerde dünya üzerinde bazı ülkelerin yargı organlarınınca da sınırlı olarak kullanılmıştır⁶².

Zorunluluk doktrini ilk olarak Kıbrıs Yüksek Mahkemesi nezdinde, 10 Kasım 1964 tarihli *Kıbrıs Cumhuriyeti Başsavcılığına karşı Mustafa İbrahim ve Diğerleri (The Attorney-General of the Republic v. Mustafa İbrahim and Others)* kararında ortaya konulmuştur⁶³. Mahkemeye göre davanın konusu

⁵⁹ Bu ifade başta Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı, aynı zamanda cumhurbaşkanı adayı olan Kudret **Özersay** tarafından ifade edilmiştir. Süreçte bazı hukukçular tarafından da aynı görüş belirtilmiştir. 7) Ekinci, Öner Mehmet: "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", Av. Serkan Mesutoğlu'nun İnternet Üzerinden 17.03.2020 tarihli Facebook Postu altında, 17-18.03.2020

⁶⁰ Zorunluluk ilkesi Kıbrıs için, "birbirlerini, normatif hak temelli bir anayasacılık pahasına sürdüren, "İstisnai Kıbrıs devletleri" olarak adlandırılan karmaşık ve çoklu sistemin bir parçası" olarak ifade edilmiştir. İlke, anayasa yapıcılarının öngöremediği problemleri ve cumhuriyetin varlığını tehdit eden unsurları ortadan kaldırma amacına yönelik bir çözüm olmuştur. **Trimikliotiis**, Nicos; **Demetriou**, Corina: "Legal Framework In The Republic of Cyprus, Displacement in Cyprus Consequences of Civil and Military Strife Report 3", Peace Research Institute Oslo (Prio), 2012, Norway, s. 30; **Skoutaris**, Nikos, "Fact sheet on legal foundations for fiscal, economic, and monetary integration: Cyprus", The Choice for Europe Since Maastricht Salzburg Centre of European Union Studies, İnternet kaynak: <https://emuchoices.eu/wp-content/uploads/2016/08/CYPRUS.pdf>, Erişim Tarihi: 20.02.2017, s. 2.

⁶¹ **Papastylianos**, Christos: "The Cypriot Doctrine of Necessity within the Context of Emergency Discourse: How a Unique Emergency Shaped a Peculiar Type of Emergency Law", The Cyprus review, vol. 30:1 spring, 2018, s. 113-143.

⁶² **Stavskyt**, M. Mark: "The Doctrine of State Necessity in Pakistan", Cornell International Law Journal, Cilt. 16. 1983, s. 358.

⁶³ **Cyprus Law Reports 195**, *The Attorney-General of The Republic*, Appellant, Mustafa İbrahim and Others, Respondents, (Criminal Appeals No. 2729, 2734, 2735), 1964, İnternet Kaynak: <http://www.uniset.ca/other/cs2/1964CLR195.html>, Erişim Tarihi: 21.03.2020.

olan 33 sayılı Yasa, zorunluluk ilkesinden doğmuştur. Yazılı olmayan bu ilkenin, Kıbrıs'ın yazılı Anayasa hükümleriyle birlikte okunması gerekir. Ancak karara göre ilkenin uygulanması için bazı koşulların birlikte varlığı gereklidir. Bunlar;

- Zorunlu ve karşı konulmaz bir ihtiyaç ya da istisnai bir durumun varlığı,
- Başka bir çözüm yolunun olmaması,
- Başvurulan önlemin zorunlulukla orantılı olması,
- Başvurulan önlemin geçici olması ve istisnai durum süresince sınırlı tutularak uygulanmasıdır⁶⁴.

İki toplumun kopmasının ardından ortaya çıkan zorunluluk ilkesi, Kıbrıs'ta “yeni siyasal sistemin fonksiyonunu sürdürebilmesi için ülkenin temel idare prensibi” haline gelmiştir⁶⁵. Stavskyt *Mustafa İbrahim ve Diğerleri* kararından hareketle dönemin Temsilciler Meclisi'nin bu ilkeyi ileri süremeyeceğini iddia etmiştir. Ona göre hükümetin, “*yasama organının anayasa-dışı önlemler getirdiğini göstermesi*” zorunludur. Nitekim ilke, hükümetin gerçek eylemleri ile olağanüstü durumlarda gerçekleştirdiği eylemleri arasındaki uçurumda önemli bir köprü vazifesi görmektedir⁶⁶.

Siyasi istikrarı korumak için gerekli olan zorunluluk ilkesi, anayasanın yetki alanı dışında kalan, anayasaya aykırı ve anayasa-dışı (extraconstitutional) konuları tanımlayıp doğrulamak için kullanılır⁶⁷. Özersay, Kıbrıs konusu üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, Ortak Hukuk'un kavramı olarak kabul edilen zorunluluk ilkesinin, olağanüstü durumlarda, devletin hukuk-dışı ya da anayasa-dışı eylemlerine meşruiyet

⁶⁴ **Çelik Ulusoy**, Demet: “Kıbrıs'ta Anayasa Yargısı ve Bireysel Başvuru”, Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Yolunun Anayasal Yorumu, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Yorumuna ve Yargı Sistemine Etkileri: 2012-2017 Yıllarına İlişkin Yargısal Örüntülerin Karşılaştırmalı Analizi Tübitak 1001 Projesi (Yürütücü: Bertil Emrah **Oder**, Danışman: Başak **Çalı**), Akademinin Sesi Kısmında Yayımlanan Makale, İnternet Erişim: <https://anayasatakip.ku.edu.tr/proje-akademisi/akademini-sesi/> Erişim Tarihi: 01.04.2020. *Attorney-General of the Republic v. Mustafa Ibrahim* [1964] CLR 195.

⁶⁵ Zorunluluk doktrini 1960 Kıbrıs Anayasası'nın hala sadık bir parçasıdır, hatta anayasa bu temel üzerinde durmaktadır. Doktrin, Kıbrıs'ta yaşanmış siyasi sorunlara çözüm bulununcaya değin, “Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rumların “birlikteliğini” öngören Anayasa'nın hükümlerinin, tek taraflı olarak askıya alınmasını mümkün kılan” yargısal kaynaklı bir ilkedir. **Çelik Ulusoy**, a.g.m. s. 7, 27.

⁶⁶ **Stavskyt**, “The Doctrine of State Necessity in Pakistan”, s. 358.

⁶⁷ **Oladele**, Kayode: “The Doctrine of Necessity in Perspective”, İnternet Kaynak: <http://chatafrik.com/articles/politics/the-doctrine-of-necessity-in-perspective>, Erişim Tarihi: 25.03.2020.

sağlama amacını güttüğünü belirtmiştir⁶⁸. Zaruret halini ileri sürenler, seçimin ertelenmesinin zorunlu bir sebebe dayanarak yapılması halinde aynı gerekçeyle de mevcut cumhurbaşkanının görev süresinin uzatılması yönünde karar alınabileceğini ifade etmişlerdir. Ancak yukarıdaki 1964 tarihli kararda, zorunluluk ilkesinin her koşulda sınırsız başvurulabilecek bir araç olmadığı ortaya konulmuştur. Anayasa-dışı bir kavram olarak ilkenin, anayasada ifade edilmemiş, metin dışı ve hukuki değerden yoksun olduğunu belirtmek gerekir. Anayasa-dışı ve dolayısıyla metin-dışı bir ilke olması, maddi varoluştan yoksun ve hukuki geçerliliğin ön koşulunu yerine getirmemiş olduğunu göstermektedir. Örneğin Fransız Anayasası'nda cumhurbaşkanlığı makamının kesin olarak boşalması ve yeni seçimlere ilişkin hükmünde, zorunlu yani mücbir sebeplerin varlığı halinde seçim tarihinin Anayasa Konseyince belirleneceği açıkça düzenlenmiştir⁶⁹. Dolayısıyla zorunlu hallerin varlığı anayasaların kendisi tarafından öngörülmektedir. Özellikle “madden mevcut olmayan bu prensiplere, herhangi bir hukukî” değer de atfedilmemelidir⁷⁰. Zorunluluk, devlet aklının belirleyicisi olarak olağanüstü durumları temelini teşkil etmektedir. Schmitt'e göre bir anlaşmazlığın varlığı halinde, neyin kamusal çıkarı ve devletin çıkarını veya neyin kamu güvenliği ve kamu düzenini oluşturduğuna siyasi iktidar karar vermektedir⁷¹. Nitekim fiilen geçersiz hale getirilen veya uygulanmayan anayasa hükümleri eşliğinde, ilke vesilesiyle yeni siyasal sisteme meşruiyet kazandırmak ve bu sistemi sürdürülebilir kılmak amaçlanır⁷².

⁶⁸ **Özersay**, Kudret: “The Excuse of State Necessity and Its Implications on the Cyprus Conflict, Perceptions”, Winter, 2004–2005, s. 35.

⁶⁹ **Fransız Anayasası** Madde 7 “Cumhurbaşkanlığının herhangi bir nedenle boşalması ya da Anayasa Konseyi tarafından belirlenen bir engelin ortaya çıkması halinde, aşağıdaki 11 ve 12'nci maddelerde öngörülenler hariç, Cumhurbaşkanının görevleri geçici olarak Senato Başkanı tarafından, onun da engelli olması halinde Hükümetçe yerine getirilir. Boşalma halinde ya da Anayasa Konseyince göreve kesin engelin varlığı beyan edilince, yeni Cumhurbaşkanı seçimi için oy verme, Anayasa Konseyince saptanacak *mücbir sebepler dışında*, boşalmanın meydana gelindiğinin ya da engelin kesin nitelikte olduğunun ilânından en az yirmi, en fazla otuz beş gün sonra yapılır”.

⁷⁰ Özellikle anayasaüstünlük ve anayasa-dışılık değerlendirmeleri için bkz. **Gözler**, Kemal: Anayasa Normlarının Geçerliliği Sorunu, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 1999, VIII+320 s. İnternet Kaynak: www.anayasa.gen.tr/angecerliliği.htm; Erişim Tarihi: 02.04.2020.

⁷¹ **Schmitt**'den aktaran, **Orhan**, Salim: “Devlet Akli Doktrini ve Modern Türkiye'ye Geçiş Sürecinde Bir Tezahürü Olarak Teşkilat-I Mahsusa”, DÜHFD, Cilt: 23, Sayı: 39, Yıl: 2018, ss. 375-409, s. 391.

⁷² Nitekim ilkenin amacı, anayasanın veya hukukun üstünlüğünün faaliyeti dışında belirli durumların yarattığı zorlukları tatmin etmektir. **Oladele**, a.g.m. s. 1.

Çalışmada ele alınan parlamento kararının gerekçesi olarak zorunluluk halinin öne sürülmesi siyasi iktidarın tercihi olup, mevcut salgın hastalıkla mücadele koşullarında yargısal bir ilke niteliğinde değildir. İlkeye, başka bir çareye başvurmak mümkün değilse başvurulması koşulu da somut olay bakımından gerçekleştiği söylenemez. Anayasa'nın belirli hükümlerinin askıya alınmasını meşrulaştırmayı amaçlayan bu ilkenin, devletin işlevini etkili bir şekilde yerine getirecek ölçüde sınırlı uygulanması gerekir⁷³.

Olağanüstü tedbirlerin alınması gereken durumlarda, öncelikle anayasa içi çarelere başvurulmalıdır. Olağan döneme ilişkin anayasa içi çareler mevcut durumla baş etmekte yetersizse ve alınan olağan hukuki tedbirlerle salgın hastalık, savaş, doğal afet gibi durumlara müdahale edilemeyecekse istisnai yönetim biçimleri söz konusu olabilir. İstisnai yönetim biçimleri de anayasa içi çareler olarak düzenlenmiştir. İnsan haklarına dayanan bir hukuk devletinde özgürlüklerin kısıtlanması veya durdurulmasını gerektiren zorunluluklar ortaya çıkabilir. Nitekim çoğu zaman anayasalar olağanüstü durumlar bakımından hukuki bir çerçeve sunmaktadırlar⁷⁴. Bu durumda da yine anayasa içinde kalarak alınan tedbirlerle istisnai dönem atlatılmaya çalışılır. Esen'e göre zaruret hali yasal ya da idari düzenlemeler yapmayı gerektirebilir ancak olağanüstü halde hükümetlerin hala daha hukuk devletinin temel ilkelerine sadık kalması gerekir⁷⁵.

Olağanüstü tedbirler olağan hukuk ile açıklanamaz hale geldiyse bunların hukukiliğini anayasa-dışı kavramlarla açıklamaya başlarız ki bu hukuk güvenliğini temelinden sarsar. Bir işlem hukuka uygun olabilir ancak ihtiyaca tam olarak uygun olmayabilir. "Mahkemeler hukuka aykırı olmayan bir işlemi, faydalı veya yerinde görmediğinden bahisle iptal edemez⁷⁶" ancak ihtiyaca uygun olduğuna şüphe bulunmayan bir işlemi hukuka aykırı olduğu

⁷³ Normal koşullara dönülünceye kadar, Anayasanın lafzına aykırı olmasına rağmen, devletin temel görevlerini yerine getirebilmesi ve devletin çöküşünün önlenmesi için Hükümetin gerekli olan istisnai tedbirleri almak zorunda olması da bu ilkenin kullanılmasını meşrulaştırmaya çalışan gerekçelerdir.

⁷⁴ **Evrans Topuzkanamış**, Şafak: "1982 Anayasasında Temel Hak ve Özgürlükler", D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş **Tezcan**'a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 1767-1793, s. 1780.

⁷⁵ **Esen**, Selin: Karşılaştırmalı Hukukta ve Türkiye'de Olağanüstü Hal Rejimi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s. 26.

⁷⁶ **Kalabalık**, Halil: İdari Yargılama Usulü, 4. Baskı, Konya 2011, s. 11'den aktaran **Tetik**, Ahmet Talha: "Hukuk Devleti İlkesi Bağlamında Takdir Yetkisi ve Yerindelik Denetimi İlişkisi", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S. 2, 2017, ss. 249-276, s. 260.

gerekçesiyle iptal edebilirler. Olağanüstü durum ve yönetim usulleri⁷⁷ KKTC Anayasası'nda da düzenlenmiştir. Bu tür durumları anayasa-dışı kavramlarla gerekçelendirmek, anayasal hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmaz. Aksi halde bu çalışmada ifade ettiğimiz gibi anayasa içinde açıklayamadığımız işlemlerle karşı karşıya kalabiliriz. Bu çerçevede somut olayı, KKTC Anayasası'nda cumhurbaşkanlığı makamının boşalmış sayılması halleri ile Cumhurbaşkanına vekalet ilkeleri üzerinden inceleyerek ele almamız uygun olacaktır.

III. KKTC ANAYASASINA GÖRE CUMHURBAŞKANLIĞI MAKAMININ BOŞALMASI

Yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ertelenmesine ilişkin süreçte, Cumhurbaşkanı'nın makamının boşalmış sayılması ve yetkilerinin vekalet yoluyla Meclis Başkanı tarafından kullanılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu olguları, Anayasadaki düzenlenişlerini de göz önünde bulundurarak sırasıyla incelemek gerekir. Öncelikle şu hususu ifade edelim; KKTC Anayasası'nda cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halleri ile makama vekâlet, T.C. Anayasalarından farklı olarak ayrı ayrı düzenlenmiştir. Dolayısıyla cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halleri ile makama vekalet ilkelerinin hukuki çerçevesi iç içe geçmiş değildir.

KKTC Anayasası'nın "Cumhurbaşkanlığının Boşalması" başlıklı maddesinde (md. 104);

- "(1) Cumhurbaşkanlığı, ölüm veya geçici olanların dışında görev başında bulunamama halinde veya Yüksek Mahkeme Başkanlığına gönderilen yazılı istifa ile boşalır.
- (2) Cumhurbaşkanının sağlık nedeni ile görevini devamlı olarak yapamayacak bir duruma gelmesi halinde, Bakanlar Kurulu, durumu Yüksek Mahkeme Başkanlığına bildirir. Anayasa Mahkemesi olarak görev yapan Yüksek Mahkeme, Cumhurbaşkanının görevini devamlı olarak yapamayacağına karar verirse, Cumhurbaşkanlığı boşalmış sayılır.
- (3) Cumhurbaşkanlığı boşaldığında, boşalma tarihinden başlayarak kırk beş günü geçmeyen bir süre içinde yapılacak seçimle Cumhurbaşkanlığı doldurulur" hükmü düzenlenmiştir.

⁷⁷ Olağanüstü durumlar, anayasaya uygun ilanı bakımından hukuk dışı olmadığı gibi, bizatihi hukuk içinde, sınırları ve çerçevesi çizilmiş, hukuken gerekçelendirilebilen ve açıklanabilir bir dönemi işaret eder.

Bunun dışında Anayasa’da ayrıca “Cumhurbaşkanlığına Vekillik Etme” başlığıyla makama vekâlete ilişkin ilkeler (md. 105) düzenlemiştir. Bu konu bir sonraki başlıkta ele alınacaktır⁷⁸. Hemen ilk başta belirtmek gerekir ki T.C. Anayasalarında cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halleri tahdidi olarak sayılmamıştır. Dolayısıyla 1982 Anayasası’nda belirtilmemiş başka durumların da makamın boşalması halleri içerisine girebileceği doktrinde yaygın bir biçimde kabul edilmiştir. Bu görüşlerin dayanağı, T.C. Anayasalarında cumhurbaşkanlığı makamının boşalması hallerinin, sadece cumhurbaşkanına vekalet ilkeleri çerçevesinde düzenlenmiş olmasıdır. Örneğin değişmeden önceki 1982 Anayasası (md. 102) uyarınca, 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in yedi yıllık görev süresi dolmuş ve yeni bir cumhurbaşkanı seçilememiştir. Dönemin Meclis Başkanı bu durumun cumhurbaşkanlığı makamının boşalmış sayılması anlamına geldiğini ve göreve kendisinin vekalet etmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Meclis Başkanı’nın gerekçesi Anayasa’nın 106. maddesinde geçen cumhurbaşkanlığı makamının “başka bir sebeple” boşalması halidir. Bu konuda birçok tartışma yapılmış⁷⁹, Cumhurbaşkanı’na Meclis Başkanı’nın vekâlet edecek olmasının başka sorunlar yaratabileceği üzerinde de durulmuştur⁸⁰.

T.C. 1982 Anayasası 2017 yılında değişmeden önce “Cumhurbaşkanına vekillik etme”⁸¹ başlıklı maddeden hareketle boşalma halleri saptanmak-

⁷⁸ Bu başlık içerisinde vekaletle ilişkin bazı değerlendirmeler kaçınılmaz olarak sunulacağından Anayasa’nın 105. maddesini belirtmek gerekir. Madde 105 “(1) Cumhurbaşkanının hastalık veya yurt dışına çıkma gibi nedenlerle geçici olarak görevinden ayrılması halinde, görevine dönünceye kadar, herhangi bir nedenle Cumhurbaşkanlığının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Cumhuriyet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanlığına vekillik eder. (2) Cumhuriyet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanlığına vekillik ettiği süre içinde, bu Anayasanın 88. maddesinde sayılan yetkileri kullanamaz”.

⁷⁹ **Göncüç**, Levent: “Cumhurbaşkanı’nın Görev Süresinin Dolması ve Cumhurbaşkanına Vekalet”, İnternet Adresi: http://www.yasayanayasa.ankara.edu.tr/belgeler/analizler/cb_vekalet.pdf, Erişim tarihi, 05.04.2020.

⁸⁰ **Ergül**, Ozan: “Cumhurbaşkanının Görev Süresinin Dolması ve Cumhurbaşkanına Vekâlete İlişkin Diğer Sorunlar”, İnternet Adresi: http://www.yasayanayasa.ankara.edu.tr/belgeler/analizler/cb_vekalet_diger.pdf, Erişim tarihi, 05.04.2020. **Özkul**, a.g.e. s. 54.

⁸¹ **T.C. 1982 Anayasası** 2017 yılında değişmeden önce cumhurbaşkanlığı makamın boşalmasına ilişkin ayrı bir düzenleme yerine “Cumhurbaşkanına vekillik etme” başlıklı 106. Maddede vekaletin Meclis Başkanı tarafından edileceği belirtilmişti. T.C. 1982 Anayasası değişmeden önceki Anayasa’nın 106’ncı maddesi, Cumhurbaşkanlığı makamının kesin olarak boşalması sebebi olarak “çekilme”, “ölüm” durumunu örnek olarak gösterdiği ve “veya başka bir sebeple” ifadesinden hareketle cumhurbaşkanlığı makamının kesin olarak boşalmasını sınırladığı ifade edilir. Madde 106. Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma *gibi* sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması

taydı. Buna göre Anayasa'da sürekli görevini yerine getirilmemesi halleri; ölüm, çekilme ve maddedeki “veya başka bir sebeple” ibaresinden hareketle üç tanedir. En sonda belirtilen veya başka sebeple ifadesi, Cumhurbaşkanının görevini sürekli yerine getirememesine yol açan başka durumların da olabileceğini göstermektedir. Cumhurbaşkanının geçici olarak görevinden ayrılması halleri ise; hastalık, yurtdışına çıkmak ve yine aynı maddede geçen “gibi sebeplerle” ibaresinden hareketle üç tanedir. Bu hallerin de maddedeki gibi sebeplerle ifadesinden hareketle sınırlı olmadığı açıktır⁸². Ancak KKTC Anayasası'nda cumhurbaşkanlığı makamının nasıl boşalacağı bu örneklerden farklı olarak açıkça tanımlanmış ve yukarıda ifade edilen bu boşalma halleri içerisinde T.C. Anayasalarında olduğu gibi “herhangi bir sebeple” veya “gibi” şeklinde muğlak veya geniş yorumlanmaya imkân sağlayan ifadeler kullanılmamıştır.

Bu genel çerçeveyi ifade ettikten sonra cumhurbaşkanlığı makamının boşalması hallerini tespit etmek uygun olacaktır. KKTC Anayasası'na göre cumhurbaşkanlığı makamının hangi hallerde boşalmış sayılacağı ilkeleri (md. 104) oldukça açıktır. Buna göre boşalma hallerini “sürekli” ve “geçici” olarak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Cumhurbaşkanlığının “*sürekli boşalması halleri*”; ölüm, istifa, sağlık nedeni ile görevini devamlı olarak yapamayacak bir duruma gelmesi ve vatana ihanet suçlamasıyla Yüce Divanda yargılanarak mahkûm edilmesidir. Makamın sürekli boşalması halleri, seçim yoluyla makamın doldurulmasını gerektirir. Cumhurbaşkanlığının “*geçici boşalması halleri*” ise; hastalık, yurt dışına çıkma ve Cumhuriyet Meclisi tarafından vatana ihanet suçlamasıyla Cumhurbaşkanının Yüce Divanâ sevk edilmesidir.

Görüldüğü üzere Anayasa'da cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halleri sayılmış ve bu halleri genişletebilecek bir yoruma imkân tanınmamıştır. Dolayısıyla 104. maddede sayılan makamın boşalmasına ilişkin haller

hallerinde, görevine dönmesine kadar; ölüm, çekilme veya başka bir sebeple Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

⁸² Burada ifade edilen başka durumların, cumhurbaşkanının vatana ihanet ile suçlanması ve Cumhurbaşkanının mahkûmiyeti, görevini yerine getirmesine engel bir hastalığa yakalanması da makamının kesin olarak boşalmasının kabulü gerekmektedir. **Özbudun**, Ergun: Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, 17. Basım, s. 317 vd.; **Özkul**, a.g.e s. 51; **Ural**, Yurdanur: Türk Anayasal Sisteminde Cumhurbaşkanının Konumu ve Yetkilerine İlişkin Tartışma ve Öneriler Üzerine Bir İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta, 2008, s. 55 vd., 85.

tahdididir. Anayasa'daki bu sınırlı saymaya ek olarak başka bir boşalma hali, yine Anayasa'nın başka bir hükmünde belirtilmiştir. Buna göre Cumhurbaşkanı'nın sorumsuzluğu ve sorumluluğuna ilişkin maddede (md. 103) "Cumhuriyet Meclisinin suçlama kararı üzerine, Cumhurbaşkanı görevine devam edemez. Bu takdirde, 105. madde kuralları uygulanır" hükmü (md. 103/4) ile Cumhurbaşkanı'nın suçlama kararı üzerine makamının geçici olarak boşalacağı ve Anayasa'daki vekâlete ilişkin (md. 105) atfla yerine Meclis Başkanı'nın vekalet edeceği öngörülmüştür. Bu kapsamda dahi vekalet, Cumhurbaşkanı aklanıncaya kadar mümkün olacaktır. Aynı hükümde Cumhurbaşkanı'nın yargılanıp suçlu bulunması yani "Yüce Divanın suçlamayı yerinde görmesi halinde" cumhurbaşkanlığı görevinin sona erceği; suçlu bulunmazsa görevine yeniden döneceği belirtilmiştir⁸³. Makamın sürekli boşalması hallerinden biri olarak Cumhurbaşkanı'nın Yüce Divanda suçlu bulunması halinde yeni seçimlerin yapılması gerektiği açıktır. Bu durumda Anayasa gereği (md. 105/1) "herhangi bir nedenle Cumhurbaşkanlığının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar" Meclis Başkanı'nın vekaleti söz konusu olacaktır.

Kamuoyundaki tartışmalarda⁸⁴, Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin beş yıl olduğu ve bu süre dolduktan sonra makamın otomatik olarak boşalmış sayılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre Anayasa'da takip edilebilecek (md. 105 f. 1) doğal bir takvim vardır. Cumhurbaşkanlığı makamı boşaldığı tarihten itibaren "kırk beş günü geçmeyen bir süre içinde yapılacak seçimle" (md. 104 f. 3) makam doldurulacak, böylelikle seçimler 10 Haziran 2020 tarihine ertelenebilecektir⁸⁵. Ancak burada, açıkça cumhurbaşkanlığı makamının boşalması hallerini düzenleyen 104. madde karşısında, hangi biçimde makamın boşalmış sayılacağı ve bunun uygula-

⁸³ **KKTC Anayasası** Cumhurbaşkanı'nın Sorumsuzluğu ve Sorumluluğu başlıklı Madde 103: (1) Cumhurbaşkanı, görevleri ile ilgili işlemlerinden sorumlu değildir. Cumhurbaşkanı ile birlikte imzalanan kararnamelerden, imzası bulunan başbakan ve ilgili bakanlar sorumludur. (2) Cumhuriyet Meclisi, Cumhurbaşkanı'nın vatan hainliğinden dolayı, üye tamsayısının en az üçte ikisinin vereceği kararla suçlayabilir. (3) Cumhurbaşkanı Yüce Divanda yargılanır. Yüce Divanın suçlamayı yerinde görmesi halinde Cumhurbaşkanı'nın görevi sona erer; suçlu bulunmazsa, görevine yeniden döner. (4) Cumhuriyet Meclisinin suçlama kararı üzerine, Cumhurbaşkanı görevine devam edemez. Bu takdirde, 105. madde kuralları uygulanır. (5) Cumhurbaşkanı makamının manevi kişiliği tahkir edilemez".

⁸⁴ **Mesutoğlu**, Serkan: "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", İnternet Üzerinden 17.03.2020 tarihli Facebook Post. 18.03.2020.

⁸⁵ **Mesutoğlu**, Serkan: "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", İnternet Üzerinden Facebook Post, 17-18.03.2020.

masının nasıl yapılacağı belirsizdir. Ayrıca makamın boşalmasında sonraki işlemlerde de örneğin YSK'nın makamın boşalmış sayılmasına kadar ki seçim takvimini nasıl yürüteceği veya takvim uyarınca gerçekleştirmekte olduğu seçim çalışmalarını hangi gerekçeyle durduracağı belirsizlikleri gündeme gelebilir. Nitekim çalışmaya konu parlamento kararının alındığı süreçte, YSK'nın hazırladığı seçim takvimi, 5/1976 Sayılı Yasa gereğince yürürlükteydi. Daha sonra YSK 5 Numaralı Kararı'nı yayımlayarak seçim çalışmalarını durdurmuştur. Bu Karar'ın dayanağı Cumhuriyet Meclisi'nin seçimlerin ertelenmesine ilişkin kabul ettiği parlamento kararıdır.

İleri sürülen bu görüşlerin geçerliği için, Anayasa'da cumhurbaşkanlığı makamı için otomatik bir boşalma hali söz konusu olmalıdır. Böylesi bir düzenleme olmadığından yorum yoluyla da bu sonuca ulaşmak güçtür. Somut olayın öznel koşullarında makamın boşalmış sayılabilmesi kendiliğinden olmayacaktır. Bunun için ya Cumhurbaşkanı'nın kendisinin makamını boşaltması veya "görevi başında bulunamama"sı veyahut da cumhurbaşkanlığı makamının boşalmış sayılmasına ilişkin Cumhuriyet Meclisi'nin bir karar alması gerekecektir. Cumhurbaşkanlığı makamının boşalmış sayılacağına ilişkin bir karar, kapsam itibarıyla genel nitelikli⁸⁶ parlamento kararlarından biri olarak kabul edilecek, yasaların ilanı gibi işlem görecektir (AY. md. 95/2)⁸⁷. Ancak Meclisin böyle bir karar alması, halen görevde olan bir Cumhurbaşkanı'nın makamını boşaltmasını gerektirmeyeceği⁸⁸ gibi, Anayasa'da belirtilen (md. 104 ve 103) boşalma hallerini karşılamadığından hukuka aykırı olacaktır.

Diğer bir olasılık olarak Cumhurbaşkanı'nın kendisinin görevinden ayrılmasıdır. Bu durumda da Anayasa'da açıkça düzenlenen istifa ile makamın boşalması gerçekleşmiş olur. Ancak mevcut Cumhurbaşkanının fiilen göreve devam ettiği ve seçimlerde ikinci dönem için aday olduğu düşünülürse makamın boşalması halinin bu şekilde mümkün olmayacağı açıktır. Burada bir örnek olarak T.C. 6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk aktarılabilir. Korutürk'ün görev süresi olan yedi yıl sona erdiği halde yeni cumhurbaşkanı

⁸⁶ Bu durumda da yayımlanmak üzere Cumhurbaşkanına gönderilir. Mevcut Cumhurbaşkanının görevde olmayacağını düşünürsek kararı vekalet eden Meclis Başkanı yayımlayacaktır. Öznel koşullar üzerinden değerlendirecek olursak, Meclis Başkanı'nın kararı önceden denetimi yoluyla iptali için Anayasa Mahkemesi önüne götürmesi ihtimali bulunmamaktadır. **KKTC Anayasası** 95. maddenin 1. fıkrası kapsamının "dışında kalan genel nitelikli Meclis kararlarının ilanı, yasaların ilanı gibi işlem görür".

⁸⁷ Son bölümde genel nitelikli kararlara ilişkin biraz daha detaylı bilgi sunulmuştur.

⁸⁸ **KKTC Anayasası** Mecliste yasa ve karar önermeye, Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir (md. 89).

seçilememiş, Cumhurbaşkanı makamını kendiliğinden boşaltarak yerine Cumhuriyet Senatosu Başkanı'nın vekaleti söz konusu olmuştur⁸⁹. Somut olayda makamın boşlamış sayılması için Cumhurbaşkanı'nın istifa iradesinin varlığı gerekmektedir.

Anayasa'nın 104. maddesinde geçen geçici olanlar dışında "görev başında bulunamama" ifadesi de (f.1) somut olaya ilişkin olarak yorumlanmalıdır. Kanımızca bu ifadenin, Cumhurbaşkanının kendi iradesi dışında sürekli olarak görevi başında bulunamamasını belirttiği açıktır. Zira aynı maddede (md. 104/2) Cumhurbaşkanı'nın "sağlık nedeni ile görevini devamlı olarak yapamayacak" olması belirtilmiş olup bu fıkradaki husus, görevi başında "bulunamama" hallerinden farklıdır. Görev başında bulunamama halleri; Cumhurbaşkanının görevini sağlık nedeniyle sürekli yapamaması (md. 104/2) ve Yüce Divana sevki sonucunda mahkumiyeti (md. 103) olabilir. Bu maddede yapılabilecek tek yorum sürekli "görev başında bulunamama" haline, devlet başkanın iradesi dışında kaçırılma, kaybolma gibi hallerin de dahil edilip edilmeyeceğidir. Anayasa "sağlık nedeni ile görevini devamlı olarak" yapamamayı düzenlediğinden (md. 104/2) görev başında bulunamamayı dar yorumlamak gerekir. Kanımızca Cumhurbaşkanı'nın sürekli hastalık nedeniyle görevini sürdürememesi yanında (md. 104/2), başka bir görev başında bulunamama hali söz konusu olacaksa, bu durumun makamın boşalması sonucunu doğurmasına diğer koşullarla birlikte Anayasa Mahkemesi karar vermelidir⁹⁰. Sonuç olarak Cumhurbaşkanı'nın ölümü, sağlık nedeniyle sürekli olarak görev başında bulunamaması, istifası, Yüce Divana sevki, yurt dışında olması, geçici hastalığı veya mahkumiyeti söz konusu olmadıkça makamın boşalmış sayılması mümkün olmayacaktır.

⁸⁹ **Özkul**, Fatih: 1982 Anayasasında Cumhurbaşkanı, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Anayasa Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011, s. 53.

⁹⁰ Örneğin T.C. 1961 Anayasası yürürlükteyken, dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in hastalığı sebebiyle görevini yapamaması söz konusu olmuştur. Anayasa'da bu hususta açık hüküm bulunmadığından, Hükümetin talebiyle, Cumhurbaşkanının sağlık raporu doğrultusunda TBMM'den, Cumhurbaşkanlığı seçiminin yapılmasını istemiş ve Cumhurbaşkanlığı makamının boşaldığına karar verilerek aynı gün yeni Cumhurbaşkanı seçilmiştir. **T.C. 1961 Anayasa** madde 100 "Cumhurbaşkanına Vekillik Etme" başlığıyla "Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, görevine dönmesine kadar; ölüm, çekilme veya başka bir sebeple Cumhurbaşkanı makamının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Cumhuriyet senatosu Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder" hükmünü düzenlemiştir. **Özkul**, a.g.e. s. 51, 55-56.

Anayasa'da sayılan makamın boşalması halleri açıktır. KKTC Yüksek İdare Mahkemesi önündeki bir davada Yüksek Adliye Kurulu üyeliğine ilişkin makamın boşalması konusunda şu tespitleri yapmaktadır. "35/85 sayılı Yüksek Adliye Kurulu Yasasının 3. maddesi ... Yüksek Adliye Kurulu üyeliğinin hangi hallerde boşalacağını ve nasıl doldurulacağını hükme bağlamaktadır". Mahkemeye göre maddede "Boşalma ancak istifa, ölüm veya görevi sürekli olarak engelleyici nitelikte hastalık" hallerinde üyeliğin boşalmasının söz konusu olacağı, "bunun dışında üyeliğin boşalmasının hukuken mümkün olmadığı" belirtilmiştir. Kanımızca Anayasa'nın 104. maddesindeki makamın boşalmasına ilişkin hükümler de burada ifade edildiği gibi yorumlanmalıdır⁹¹.

Kaldı ki KKTC Anayasa Mahkemesi kararlarında, diğer yorum türleri dışında, genellikle ve öncelikle metinselcilik⁹² yaklaşımını benimsemektedir. Örneğin anayasaya uygunluk denetiminde Mahkeme'ye göre ilk olarak⁹³ olaya konu "maddenin lafzından ... ne anlaşılması gerektiği" ortaya konulmalıdır. Daha sonra, "Anayasa'nın diğer maddeleri ile ilgili madde karşılaştırılmalı" ve maddelerin birbiri ile uyumu söz konusu ise ortaya çıkan lafzı yorum uyarınca ilgili düzenlemenin Anayasaya uygunluğu ele alınmalıdır". Mahkemeye göre maddelerin karşılaştırılmasında çelişen durumların varlığı söz konusu ise ikinci yorum kuralına geçilmeli ve konu Anayasanın ruhu doğrultusunda ele alınmalıdır⁹⁴. Dolayısıyla Mahkeme, makamın boşal-

⁹¹ İlgili 35/85 sayılı Yasa'nın 3. maddesi şöyledir: "Cumhurbaşkanı ve Cumhuriyet Meclisi tarafından atanan üyelerden birinin veya Barolar Birliğinin seçeceği üyenin istifası, ölümü veya görevini sürekli olarak yapmasını engelleyecek akli veya bedensel bir rahatsızlığı olması halinde, ilgili makam veya organ tarafından, böyle bir üyenin yerine; bir ay içinde yenisi atanır veya seçilir". **KKTC Yüksek İdare Mahkemesi**, Karar Sayısı D.14/05, YİM: 99/2005, K.T. 29 Haziran 2005, s. 16-17. İnternet Kaynak: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/kararindir.aspx?cnt=3050>, Erişim Tarihi: 15.04.2020.

⁹² Metinselcilik (lafzi yorum) ve diğer yorum türleri için bkz. **Gözler**, Kemal: Hukuka Giriş, Ekin Yayınları, Bursa, 5. Baskı, 2008, s. 213 vd.

⁹³ Mahkeme kararda ele aldığı somut olayı yukarıda aktarılan "hukuki esaslara bağlı olarak incelediği"ni ifade etmektedir. Mahkeme yukarıda verilen kısma "Kural olarak bir düzenlemenin Anayasaya uygunluğunun denetimi sırasında yapılacak ilk işlem, düzenleme konusu ile ilgili bir Anayasa maddesi olup olmadığının tespittir. Böyle bir maddenin varlığı halinde..." biçiminde başlamaktadır.

⁹⁴ KKTC Anayasa Mahkemesi Kararı'nda yapılan bu atıf, Sadullah Özel'in Mülkiyet Kamulaştırma ve Gerçek Karşılık Hakkı kitabının 76. sayfasına atıfla T.C. Uyuşmazlık Mahkemesi Yayınlarından yayımlanan Birgül Yiğit'in İmar Hukukundan Kaynaklanan Mülkiyet Hakkı Sınırlandırmaları, Özelinde Türk Hukuk Sistemi İçinde Mülkiyet Hakkının Sınırlandırılmasına İlişkin Esaslar çalışmasından alınmıştır. Karar için bkz. **KKTC Anayasa Mahkemesi Kararı**, Sayı D. 5/2018, Anayasa Mahkemesi: 5/2017, (YİM No: 246/2015), 11 Aralık 2018, s. 20.

ması halleri ve vekaletle ilişkin ilkeleri, kamuoyunda ileri sürülen görüşlerde olduğu gibi geniş yorumlamayı tercih etmeyecektir. Makamın boşalmış sayılmasına ilişkin haller bu kadar açıkken, makamında kalmaya devam etme iradesi olan bir Cumhurbaşkanı'nın makamının boşaltılmasının istenmesi, başkaca siyasi krizlere gebe olma potansiyelini taşır. Devlet başkanlığı konusunda halkın desteğini almış demokratik meşruiyeti olan ve yeniden adaylığını açıklayan Cumhurbaşkanı yerine vekaleten Meclis Başkanı getirilmesi bu demokratik meşruiyet tartışmasını beraberinde getirir.

Mevcut cumhurbaşkanının görev süresi dolduğunda ve seçim gerçekleşmediğinde, makamın nasıl doldurulacağı sorunu tartışmalı noktalardan biri olmuştur. Cumhurbaşkanı'nın görev süresi dolduğundan makamı doldurmaya devam edemeyeceği, Meclis Başkanı'nın makama vekâletinin söz konusu olacağı ileri sürülmüştür. Anayasa'da, cumhurbaşkanlığı seçiminin yapılamaması halinde, makamın boşlamış sayılacağına ilişkin açık bir hüküm bulunmamakta ancak hemen her⁹⁵ organ ve makamın⁹⁶, yenisi seçilinceye kadar eskisinin görevde kalacağı yönünde hükümler bulunmaktadır⁹⁷. Cumhurbaşkanlığı makamı içinse görevin ve idarenin devamlılığı açısından boşalma ve vekalet ilkeleri öngörülmüştür. Buradan hareketle cumhurbaşkanlığı makamının sürekli olarak boşalması halleri ortaya çıktığında, "yenisi seçilinceye kadar" vekalet söz konusu olacaktır. Vekalet, boşalma hali ile devreye gireceğinden, bunun 104. madde çerçevesinde tespit edilmesi gerekir. Cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasıyla vekaletin gündeme geleceği durumlar ise Anayasadan hareketle ortaya konulabilir.

IV. KKTC ANAYASASINA GÖRE CUMHURBAŞKANLIĞI MAKAMINA VEKALET VE VEKİLİN KULLANABİLECEĞİ YETKİLER

Cumhurbaşkanına, Meclis Başkanı'nın vekalet edip edemeyeceği tartışması yanında, vekalet edebilecek olması halinde kullanacağı yetkiler ve vekillik ilkeleri de tartışılmıştır. Bu nedenle her iki konuyu kısaca ele almak gerekir.

⁹⁵ **1985 KKTC Anayasası** madde 79(3)'e göre; yenilenmesine karar verilen meclis, yeni meclis seçilene kadar görevdedir ve yetkilidir. Yine Anayasa'nın 84. maddesinin (3) fıkrasına göre yasama yılının ikinci devresinde meclis başkanı seçilinceye kadar eskisinin görevi devam eder. Aynı şekilde Anayasa'nın madde 106(6)'ya göre yeni bakanlar kurulu atanıncaya kadar mevcut görevine devam eder.

⁹⁶ Özellikle parlamentonun yenisi seçilinceye kadar eskisinin devamlının öngörülmesi meclisin devamlılığı, istimrarı açısından önemlidir.

⁹⁷ **Mesutoğlu**, "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında".

1. Cumhurbaşkanlığı Makamına Vekalet İlkeleri

Cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasıyla doğal olarak vekalet kurumu ortaya çıkmaktadır. Devletin başsız kalmaması, idarenin sürekliliği gereğince vekalet ile makamın geçici olarak doldurulması esastır. Nitekim halk tarafından devletin başı sıfatıyla seçilmiş bir devlet başkanının yerine o sığata haiz olmayan birinin vekaleti kanımızca çok geniş yorumlanmamalıdır. Dolayısıyla vekalet doğası gereği “geçici” ve “belirli bir süre için” söz konusu olacaktır. Anayasa'nın “Cumhurbaşkanlığına Vekillik Etme” (md. 105) başlığıyla makama vekâlet ilkeleri ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre;

- “(1) Cumhurbaşkanının hastalık veya yurt dışına çıkma gibi nedenlerle geçici olarak görevinden ayrılması halinde, görevine dönüncye kadar, herhangi bir nedenle Cumhurbaşkanlığının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Cumhuriyet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanlığına vekillik eder.
- (2) Cumhuriyet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanlığına vekillik ettiği süre içinde, bu Anayasanın 88. maddesinde sayılan yetkileri kullanamaz”.

Maddeye göre vekalet ilkelerini de iki biçimde ortaya koymak gerekir. Birincisi “belirli bir süre için geçici vekalet”, ikincisi ise “yenisi seçilinceye kadar vekalet”dir. Vekaletin “belirli bir süre için geçici” olmasına ilişkin haller; Cumhurbaşkanı'nın görevine dönebilecek bir hastalığı olması, yurt dışına çıkması ve vatan ihanet suçlamasıyla Yüce Divanâ sevk edilmesidir. İkincisi yani Cumhurbaşkanı makamına “yenisi seçilinceye kadar geçici” vekaletle ilişkin haller ise; ölüm, istifa, görevinin başında bulunmayacak derecede hastalığı olması, Yüce Divan'da yargılanarak mahkûm edilmesidir. Cumhurbaşkanı'nın makamına “yenisi seçilinceye kadar geçici vekalet” hallerinde dahi vekalet uzun süreli düşünülmemiştir. Bu durumda vekil geçicidir ve görevde, “boşalma tarihinden başlayarak kırk beş günü geçmeyen bir süre içinde yapılacak seçimle” (md. 104/3) doldurulana kadar kalabilir. Bu süre vekalet değıil boşalma tarihinden başlar. Dolayısıyla bu hallerde yeni seçimlerin yapılması söz konusudur.

Kamuoyundaki tartışmalarda, Anayasa'nın Cumhurbaşkanına vekâlete ilişkin hükmünde geçen (md. 105/1) “herhangi bir nedenle” ifadesinden hareketle, cumhurbaşkanlığı makamının boşalması hallerinin Anayasa'da

(md. 104/1) sayılanlarla sınırlı tutulamayacağı iddia edilmiştir⁹⁸. İddiaya göre cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenebilmesi sorununun çözümü, makama vekaletle ilişkin maddede (md.105/1) geçen “herhangi bir nedenle Cumhurbaşkanlığının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar” ifadesindedir. Bu bakımdan seçim yapılanaya kadar makama Meclisi Başkanı’nın vekillik etmesi gerekir⁹⁹. Buna göre, cumhurbaşkanlığı makamının md. 104/1’de geçen sınırlı hallerle bağlı olarak boşalması söz konusu olsaydı, 105. maddede “herhangi bir nedenle” gibi geniş bir yorumla neden olacak kavrama gerek duyulmayacaktı. Dolayısıyla bu ifade geniş yorumlanarak, makamın boşalması hallerinin Anayasa’da sayılanla sınırlı olmadığı, başka durumların da bu haller içerisinde olacağı sonucuna varılmaktadır.

Ancak cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasına ilişkin haller, yukarıda açıklandığı gibi Anayasa’da (md. 104 ve 103) tahdidi olarak sayıldığından genişletilemez. Olayda da makamının boşalması hali söz konusu olmadığından ortaya atılan çözüm, Anayasa’nın vekaleti öngören 105. maddesinin doğrudan uygulanmasıdır. Ne var ki anayasa kuralının yasalar gibi doğrudan uygulanabilmesi için; “bu alanda yasa bulunmaması” ve ilgili “Anayasa kuralının ayrıca bir uygulama yapamaya gerek olmayacak biçimde açık, kesin ve ayrıntılı bir kural” olması gerekir. Vekaletle ilişkin madde (md. 105) somut olaya ilişkin özel düzenleme olarak kabul edilirse, doğrudan uygulanması söz konusu olabilir. Ancak vekaletle ilişkin bu madde, açıkça cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasına atıf yaptığından tek başına doğrudan uygulanamaz niteliktedir. Kısaca konuya ilişkin bir yasa yoksa, anayasa kuralı yeterince açık ve ayrıntılı ise ancak doğrudan uygulanabilir¹⁰⁰. Dolayısıyla 105. madde ve burada geçen “herhangi bir nedenle” ifadesi yeterince açık ve kesin nitelikte olmadığından somut olaya da doğrudan uygulanması uygun değildir.

Anayasa’nın vekaletle ilişkin hükmündeki (md.105/1) “herhangi bir nedenle Cumhurbaşkanlığının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar”

⁹⁸ **Mesutoğlu** bu argümanını özetle şu şekilde açıklamaktadır: “Bu hususta ileri sürülen görüşlerde makamın boşalmış sayılması hallerinin geniş yorumlanarak iki tip boşalma olabileceği ileri sürülmüş, bunlardan ilki “görev süresi bitmeden çeşitli sebeplerle” boşalma hali ve ikincisi ise “görevi süresi bitince oluşan” boşalma halidir”. **Mesutoğlu**, “Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında”.

⁹⁹ **Mesutoğlu**, “Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında”, İnternet Üzerinden 17.03.2020 tarihli Facebook Post. Hukukçu Mehmet Öner **Ekinci** ayı yönde görüşünü ilgili post içerisinde paylaşmıştır.

¹⁰⁰ **Özay** İl Han: “Anayasa: Özgürlükler ve İdari Kolluk Etkinlikleri”, Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt 19, 2002. ss. 275-286, s. 282. **Teziç**, Erdoğan: Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, 23. Baskı, 2019, İstanbul, s. 193 vd.

ifadesi, yeni seçimlere gidilmesini öngörmektedir. Bu durum da yukarıda açıkladığımız gibi, cumhurbaşkanlığı makamının “sürekli” boşalmış sayılması hallerini kapsamaktadır. Bu haller ise 104. maddede geçen ölüm, görev başında bulunamama, istifa ve 103. maddede belirtilen Yüce Divan’da vatana ihanetten mahkûm olmasıdır. Anayasadaki boşalma hallerine ilişkin bu hükümlerde de “gibi”¹⁰¹, “herhangi” vb. ifadeler yer almadığından yorum yoluyla genişletilmesi mümkün değildir. Zira Anayasa cumhurbaşkanlığı makamının boşalması hallerini vekalet ilkelerinden bağımsız olarak açıkça (md. 104 ve md. 103) belirtmiştir.

Ayrıca muğlak anayasal düzenlemeler, devletin çeşitli kuvvetleri arasında gerilim yaratabilir, devlet kurumlarının meşruiyetlerini ve etkinliklerini sarsacak bir çatışmaya sebep olabilirler¹⁰². Anayasa’nın vekaletle ilişkin hükümleri de makamın boşalmasına ilişkin hükümler de açıktır. Başkan halk tarafından seçildiğinden makamın yine seçim yoluyla değişmesi esas olmalıdır. Devlet başkanlarının göreve halk tarafından getirildiği düşünülürse, makamın boşalması ve vekalet ilkelerinin olabildiğince geniş yorumundan kaçınılmalıdır.

Somut olayda vekaletle ilişkin ilkelerin uygulanması, yukarıda açıklandığı gibi birkaç açıdan mümkün görünmemektedir. Ayrıca yorum ilkeleri açısından bakıldığında, cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasını Anayasa’nın 104. maddesinde ve 103. maddesinde ayrıca ve açıkça benimsemiştir. Dolayısıyla bu maddelerde sayılan haller “numerus clausus” yani tahdidi¹⁰³

¹⁰¹ Örneğin T.C. Anayasası’nın milletvekili seçilme yeterliğine ilişkin 76’ncı maddesinin 2’nci fıkrasında da “...gibi yüz kırtarıcı suçlarla...” ifadesi geçmektedir. Bu ifadenin geniş yorumlanması halinde hangi suçların bu kapsama girebileceği konusunda takdirini de yargı organlarına bırakılacaktır. Bu nedenle buradaki “gibi” sözcüğünün T.C. Yüksek Seçim Kurulunca dar yorumlanması ve maddede sayılı olanlarla sınırlı olması gerektiği yönünde kararı bulunmaktadır. **T.C. YSK Kararı**, Karar No: 76, k.t. 12.2.1985. YSK Kararı 1997/185. Ayrıca bkz. **İzmir**, Gökalp: “Milletvekilliği Seçilme Yeterliliği ve Bu Sıfatın Kazanılması”, *Yasama Dergisi*, 2011, 51-116, s. 82, 84. İnternet Kaynak: http://www.yasader.org/web/yasama_dergisi/2011/sayi18/51-116.pdf, Erişim Tarihi: 12.04.2020.

¹⁰² **Lerner**, Hanna, “Constitution Writing in Deeply Divided Societies: The Incrementalist Approach”, *Nations and Nationalism*, January 2010, Vol. 16, Iss. 1, pp. 68-88. Çeviren: **Çağ**, Burak, **Eren Koç**, Elif: “Derinden Bölünmüş Toplumlarda Anayasa Yazımı: Aşamalı Yaklaşım”, *İÜHFİM*, C. LXXIII, S. 1, ss. 485-504, 2015, s. 499.

¹⁰³ **TDK** Güncel Türkçe Sözlük, *Tahdit*: Sınırlama, çevreleme, çevresini daraltma anlamına gelir. *Tadat* ise: Sayma, sayım anlamına gelir. Hukuken *tahdidi* kelimesi sınırlama, belirtilenlerle, sayılanlarla sınırlı anlamında kullanılır. *Tahdidi hükümler* ise düzenlenen hukuksal kurumların veya olayların sayılarının sınırlandırılarak sayılmasını ifade eder. Tahdidi hükümde (yasa veya diğer hukuk kuralları) belirtilenler dışında bir hal o

sayılmıştır. Bu tür tahdidi saymada kıyas yapılamaz¹⁰⁴. Anayasa koyucu “bir şeyi zikretmenin diğerini dışlaması” ilkesi gereği bazen hükmü koyarken, belirtmek istediği hususları sayarak sınırlandırma yoluna gider. Sayarak belirleme veya sınırlandırma iki şekilde olabilir. Birincisi hükümde sayılanlar dışında kalanlara, hükmün uygulanmayacağı ve kıyasın mümkün olmadığı “numerus clausus” ilkesidir¹⁰⁵ ki Anayasa’nın cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasına ilişkin hükümleri bu şekildedir. İkincisi ise hükmün sayılanlar dışında kalanlara da uygulanabilmesine imkân vermektedir. Bu gibi hallerde yasa koyucu belirli bir konuyu sınırlandırıp sayma yoluna gitmemektedir. Yasa koyucu saymak istediği hususları belirttikten sonra o hükümde, “benzeri”, “gibi” vb. kelimeler ekleyerek örneklendirici¹⁰⁶ sebepleri de dahil etmektedir¹⁰⁷. Bu türe genellikle tadadi sayma denilmekte ve bu tür kurallarda geçen “herhangi” vb. ifadelerle sayılan hallerin, orada belirtilenlerle sınırlı olmadığı anlamına gelmektedir. Anayasa’nın vekaletle ilişkin hükmünde de (md. 105) bu ifade bulunmakla birlikte tam olarak tadadi hüküm biçiminde yorumlamak mümkün değildir. Buradaki temel sorun, anayasaların içerisinde “herhangi”, “gibi”, “benzeri” şeklinde ifadelerin yer almasıdır. Her ne kadar vekâlete ilişkin 105. maddede “herhangi” ifadesi olsa da bu hüküm, cumhurbaşkanlığı makamının seçim yoluyla doldurulmasının istisnasıdır ve dar yorumlanmalıdır. Hükümde geçen “herhangi bir nedenle Cumhurbaşkanlığının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Cumhuriyet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanlığına vekillik eder” ifadesinin, Anayasa’da sayılarak sınırlanan boşalmaya ilişkin kurallardan (md. 104) bağımsız düşünmemek gerekir.

kapsamda kabul edilmez. Kelimenin karıştı olan *Tadadi* ise örneklendirme, örnek kabilinden sayma, sayılı veya sayısal anlamındadır. *Tadadi hükümler* ise düzenlenen hukuksal kurumların veya olayların sayılarının örnek kabilinden sayılmasını ifade eder. Tadadi hükümde (yasa veya diğer hukuk kuralları) belirtilenler dışında başka haller o kural kapsamında olabilir çünkü kuralda sayılanlar örnek kabilinden belirtilmiştir. **Yılmaz**, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, 1996.

¹⁰⁴ **Gözler**, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, s. 90.

¹⁰⁵ **Gözler**, “Yorum İlkeleri”, s. 69.

¹⁰⁶ KKTC Anayasası’nın örneklendirici sayma içeren başka hükümleri de vardır. KKTC Anayasası’nın temel hak ve özgürlüklerin özü ve sınırlanması başlıklı 11. maddesi temel hak ve özgürlüklerin “özüne dokunmadan, kamu yararı, kamu düzeni, genel ahlak, sosyal adalet, ulusal güvenlik, genel sağlık ve kişilerin can ve mal güvenliğini sağlamak gibi nedenlerle” ancak yasayla kısıtlanabileceğini ifade etmektedir. T.C. 1961 Anayasa’nın 11. maddesinin neredeyse aynısı olan bu maddede de geçen “gibi” ifadesinin genişletilmesi de mümkün olmamalıdır.

¹⁰⁷ **Gözler**, “Yorum İlkeleri”, s. 72.

Anayasa'daki vekalet ilkelerinin devreye girebilmesi için maddedeki (md. 105) "Cumhurbaşkanlığının boşalması halinde" ifadesinden hareketle, öncelikle makamın boşalmasına ilişkin kurallar gerçekleşmiş olmalıdır. Vekâlet ilkeleri arasında "hastalık veya yurt dışına çıkma" veya "herhangi bir nedenle boşalması" ifade edildiğine göre, herhangi bir nedenin ne olacağına cevabını Anayasa'da aramak gerekir. Bunun cevabı bütünsellik ilkesi çerçevesinde verilebilir. KKTC Anayasa Mahkemesi'ne göre anayasanın bütünselliği ilkesi; "Anayasa kurallarının bir arada ve hukukun genel kuralları göz önünde tutularak uygulanmasının" zorunlu olmasıdır¹⁰⁸. Dolayısıyla ilke gereği cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasına ilişkin hallerinin (md. 104. 103) Anayasa'da sayılanlara sınırlı olduğunu kabul etmek gerekir.

Eğer vekalet hükmü (md. 105) T.C. Anayasalarında olduğu gibi tadadi hüküm niteliğinde olup, cumhurbaşkanlığının boşalması hükümleriyle birlikte tek bir maddede düzenlenseydi, 105. maddedeki "herhangi bir nedenle" ifadesi geniş yorumlanmaya uygun hale gelebilirdi¹⁰⁹. KKTC Anayasası'nın tersine cumhurbaşkanlığı makamının boşalması hali açısından vekalet hükümlerinde yer alan "gibi" şeklindeki muğlak ifadelerin karşılığı olabilecek haller 1982 Anayasası'nda belirtilmemiştir. Anayasalarda bilinçli olarak muğlak ifadelere yer verilebildiği, uzlaşılması güç konularda hükümlerin

¹⁰⁸ **KKTC Anayasa Mahkemesi Kararı**, Sayı D. 5/2018, Anayasa Mahkemesi: 5/2017, (YİM No: 246/2015), 11 Aralık 2018, s. 19.

¹⁰⁹ T.C. 1982 Anayasasında Cumhurbaşkanına vekalet, Anayasa'nın 106. maddede düzenlenen biçimiyle, makamının herhangi bir nedenle boşalması ve cumhurbaşkanının görevinden ayrılması hali olarak belirtilir. Bu maddenin yapısı itibarıyla tadadi saymanın bir örneği olduğu açıktır. Cumhurbaşkanı'nın makamının boşalmasına ilişkin hallerin 106. maddenin 2. fıkrasından hareketle sınırlı sayılmadığını, ölüm, istifa veya Anayasa'nın 105. maddesinin 5. fıkrasından hareketle seçilmeye engel bir suçtan mahkûm olması dışında, maddede belirtilen "herhangi bir nedenle" ifadesinden hareketle koma, akıl hastalığı gibi iyileşmesi mümkün olmayan diğer sayılmayan nedenlerin de olabileceği belirtilir. **Gözler**, cumhurbaşkanının geçici görevden ayrılması halinin 106/3'te belirtilen ve Cumhurbaşkanı'nın "hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması" hallerinde ifadesinden hareketle bu durumların genişletilebileceğini, maddede sayılanlarla sınırlı olmadığını ifade etmektedir. **Gözler**, Kemal, "Türk Anayasa Hukuku Dersleri", Ekin Yayınları, 22. Baskı, Bursa, Eylül 2018, s. 322-324. **T.C. 1982 Anayasası** Madde 106. 1982 Anayasası'nda 2017 yılında yapılan değişikliklerle yürütme tek yapılı hale getirilmiş, devlet başkanına vekalet etme görevi de kendisi tarafından atanan cumhurbaşkanı yardımcısına verilmiştir. Dolayısıyla vekalet ilkeleri daha önemli hale gelmiştir.

muğlak ifadelerle kaleme alınması ve sorun teşkil eden konuların sonraki siyasal diyalog süreçlerine bırakılması gerektiğini savunanlar vardır¹¹⁰.

KTFD Yüksek Mahkemesi¹¹¹ bir kararında, "...hükümlerde kullanılan metin, ibare veya kelimeler muğlak ise ve açık ve belli olmazsa veya bu gibi kelime veya ibarelerin alelade ve tabii anlamı kanun koyucunun aynı kanunda sarıh olarak belirttiği gayeye aykırı düşerse veya kanunun diğer metinleri ile bir tutarsızlık veya uygunsuzluk teşkil ederse veya saçma ise o zaman Mahkemeler kanun koyucunun gayesini başka yerlerde ve bilhassa aynı kanunda aramakla" görevli olduğunu belirtmiştir¹¹².

Hukuk düzeninin birliği gereği hukuk kurallarının kendi içinde tutarlı olması gerekir. Bu şekilde hukuk devletinin bireyler açısından en önemli ilkelerinden biri olan hukuk güvenliği sağlanabilir. Hukuk kurallarının yorumlanmasında ise öncelikle birbiriyle tutarsız veya çelişkili görünen kurallar bağdaştır hâle getirilir¹¹³. Dolayısıyla içerisinde muğlak ifadeler olan 105. madde hükmünün, boşalma hallerinin yeterince açık olması ve 105. maddenin de doğrudan uygulanabilir olmaması nedeniyle somut olayın çözümünde kullanılmayacak, bu kapsamda Meclis Başkanı'nın vekaleti de söz konusu olmayacaktır.

2. Cumhurbaşkanlığı Makamına Vekâlette Vekilin Kullanabileceği Yetkiler

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesine ilişkin sorgulanması gereken bir husus da parlamento kararıyla Cumhurbaşkanlığı'nın göreve devamıdır¹¹⁴. Vekalet ilkeleri bakımından, Cumhurbaşkanlığı'nın yerine vekalet edecek olanın, demokratik tercihleri yansıtmayan bir kişi olmaması gerektiği

¹¹⁰ Lerner'den aktaran Gönenc, Levent: "Anayasa Yapım Sürecinde Temel Tercihler." Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan, Cilt- II, Ankara, 2013: 1071 s. 1084-1085.

¹¹¹ Kararın ilgili kısmını yazan 1975 Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasa Mahkemesi Başkanı M. Necati Münir'dir. Kararda ayrıca "Kanunlarda yer alan ifadeler "kendi kendilerine, açık ve belli ise ve muğlak değilse bu gibi kelimeler veya ibarelere alelade veya tabii anlamları verilir. Bu durumda kanun hükümlerinin gayesinin ne olduğu başka yerde araştırılmaz çünkü bu gibi kelimeler veya ibareler kendiliğinden kanun hükümlerinin gayesinin ne olduğunu sarıh olarak gösterir" denilmektedir.

¹¹² **1975 Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasa Mahkemesi Kararı**, Karar Sayısı A.M. 2/75, Dava No. 2/75, Kararı Tarih 10 Mart 1975.

¹¹³ Önok R. Murat, Önay, Işık: "Hukuk Düzeninin Birliği İlkesi Çerçevesinde Zorunluluk Hâlinin Hukukî Niteliği", İstanbul Hukuk Mecmuası, 77 (2): 847-895, s. 852.

¹¹⁴ İkinci, "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", Bu görüş Serkan Mesutoğlu'nun ilgili Facebook Postu altında ileri sürülmüştür. 17-18.03.2020.

demokratik meşruiyet vurgusuyla dile getirilmiştir¹¹⁵. Aynı zamanda vekalet edecek olanın aslı ile aynı yeterlilikte olup olmadığı ve her yetkiyi kullanıp kullanamayacağı yönündeki tartışmalar da bu görüşlere eklenmiştir¹¹⁶.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ertelenmesiyle Meclis Başkanı'nın makama vekalet etmesi gerektiğini ileri sürenler ayrıca vekalet ilkelerini de tartışmıştır. Öncelikle genel hukuk kaideleri gereği, bir asılın sahip olmadığı bir yetkiye vekilin de sahip olamaması gerektiği ifade edilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın görev süresi sona erdiyse ve görev yapmaya yetkisi olmadığı iddia edilecekse, o halde ortada bir "asıl" bulunmadığı sonucu çıkaracaktır ve asılın bulunmadığı yerde vekil de olamayacaktır. Bu görüşe göre Anayasa'daki (md. 105/1) "cumhurbaşkanlığının boşalması halleri" ifadesi hatalıdır. Vekalet geçici görevden ayrılma hali için kullanılmalı, makamın boşalması için başka bir ifade kullanılmalıdır¹¹⁷. Yukarıda belirttiğimiz gibi, vekaletle ilişkin 105. maddede makamın boşalmasına dair yapılan gönderme, Anayasa'nın 104. maddesini içerdiği gibi 103. maddesini de içermektedir.

Bu görüşü ileri sürenlere göre, Anayasa'da Cumhurbaşkanı'nın ölümüyle ilişkili olarak vekalet ifadesinin kullanılması teknik olarak hatalıdır çünkü asılın ölümü halinde vekilin vekaleti sona erer. Cumhurbaşkanı'nın ölümü makamın boşalması hallerinden biridir (md. 104/1). 105. maddeye göre bu durumda dahi vekalet geçici niteliktedir. Anayasa'daki "Cumhurbaşkanlığı boşaldığında, boşalma tarihinden başlayarak kırk beş günü geçmeyen bir süre içinde yapılacak seçimle Cumhurbaşkanlığı doldurulur" hükmüne göre (md. 104/3) YSK'nın hemen bir seçim takvimi açıklarak yeni seçimlerin yapılmasını öngörmesi gerekecektir.

¹¹⁵ **Çulhaoğlu**, "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", 17-18.03.2020.

¹¹⁶ Tartışmaların bir boyutu da şüphesiz hükümet sisteminde devlet başkanın sahip olduğu rol ile ilgilidir. KKTC Cumhurbaşkanı'nın, yarı başkanlık hükümeti sistemindeki devlet başkanlarının yetkilerine benzer derecede yetkileri bulunmaktadır. Cumhurbaşkanı diğer yetkileri yanında, uzunca süredir devam etmekte olan Kıbrıs sorununun çözümü konusunda, uluslararası hukuk nezdinde Kıbrıs Türk toplumunu temsil etme yetkisini de üstlenmektedir. Dolayısıyla Kıbrıs Türk toplumu açısından devlet başkanları her zaman etkin birer lider konumundadırlar. Hatta bu yetkinin KKTC Cumhurbaşkanlarının son yıllarda diğer yetkilerinin önüne geçen bir yetkisi olduğu, diğer yetkileri bakımından oldukça güçlü bir başkan olmasına rağmen bu yetkilerini daha az kullandığı ifade edilebilir. KKTC'de hükümet sistemine ilişkin olarak bkz. **Erhürman**, Tufan: "Çare Başkanlık Sistemi mi?", Işık Kitabevi, Lefkoşa, 2011.

¹¹⁷ Maddede sayılan haller "geçici olarak görevden ayrılma" ve "makamın boşalması" şeklinde sınırlayıcı şekilde sayılmıştır. **Çulhaoğlu**, "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", 18.03.2020.

Kanımızca Meclis Başkanı'nın Cumhurbaşkanı'na vekaleti halinde kullanabileceği yetkiler tartışılması gereksizdir. Zira KKTC Anayasası'nda Meclis Başkanı'nın kullanamayacağı yetkiler açıkça düzenlenmiştir. Meclis Başkanı'nın vekalet süresi içinde, Cumhurbaşkanı'nın parlamentonun fesihine ilişkin (AY. md. 88)¹¹⁸ yetkilerini kullanamayacağı Anayasa'da (md. 105/2) açıkça belirtilmiştir¹¹⁹. Dolayısıyla Meclis Başkanı'nın vekaleti söz konusu olursa, fesih dışındaki yetkileri kullanamayacağı iddia edilemez. Meclis Başkanı vekaleti sırasında, meclisi feshetmek dışında yasaların iadesi, atama, anayasa mahkemesine başvurma gibi devlet başkanına ait tüm yetkileri kullanabilecektir.

2004 yılında KKTC Anayasa Mahkemesi'ne Cumhurbaşkanı'na vekalet ile ilgili bir başvuru yapılmıştır. Yurtdışında bulunan o dönemin Cumhurbaşkanı'na vekalet eden Meclis Başkanı, bu esnada yasaların yayımlanması yetkisini kullanmıştır. Yasa yeterli çoğunlukla kabul edilmediği gerekçesiyle Cumhurbaşkanı tarafından Meclis'e iade edilmişti. Ancak Yasa Meclis Başkanı'nın vekaleti esnasında yayımlanmıştır. Cumhurbaşkanı görevine döndüğünde, Yasa'nın¹²⁰ iptali için Anayasa Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme, Meclis Başkanı'nın Anayasa'ya göre (md. 105/2) parlamentonun feshi dışındaki tüm yetkileri kullanabileceğinin altını çizmiştir. Ona göre "Meclis Başkanı vekâlet ederken Cumhurbaşkanında olan takdir

¹¹⁸ **KKTC Anayasası**'ndaki Cumhuriyet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesi başlıklı 88. maddede ilgili yetkiler şu şekilde ifade edilebilir. "...(2) Cumhurbaşkanı, bu Anayasanın 106. maddesinin (2). fıkrası kurallarına uygun olarak, altmış günlük süre içinde cumhuriyet Meclisi çoğunluğuna dayalı bir Bakanlar Kurulunun atanmasına olanak bulunmaması halinde, Cumhuriyet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar verebilir. (3) Bu Anayasanın 109. maddesi uyarınca, Bakanlar Kurulunun bir yıllık süre içinde, güven oyu alamama veya güvensizlik oylaması sonucu üç kez düşmüş veya düşürülmüş olması halinde, Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar verebilir. (4) Cumhurbaşkanı, yukarıdaki (2). ve (3). fıkra kuralları uyarınca Cumhuriyet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermeden önce, gerekli gördüğü takdirde, halkoylamasına başvurabilir. (5) Cumhurbaşkanı, seçimlerin yenilenmesini veya halkoylamasına başvurulmasını kararlaştırırken, Cumhuriyet Meclisi Başkanı, Bakanlar Kurulu ve Cumhuriyet Meclisinde grubu bulunan siyasi parti başkanlarının görüşlerini alır".

¹¹⁹ Hatta bu hususta T.C. Anayasalarında eksiklik olduğundan eleştiri söz konusu olmaktadır. Zira 1982 T.C. Anayasasına göre vekil, Cumhurbaşkanına ait bütün yetkileri kullanabilir. Doktrinde vekilin "olağan idarî yetkileri" kullanması gerektiği, başbakanı atamak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimlerini yenilenmesine karar vermek gibi önemli yetkilerinin ise kullanmaması gerektiği ileri sürülmüştür. **Ural**, a.g.e. s. 56 vd.

¹²⁰ 12/2004 sayılı Kıbrıs Türk Elektrik Kurumunun Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması (Geçici Kurallar) Yasası

yetkisini kullanarak yasayı yürürlüğe koymuştur". Sonuç olarak ilgili Yasa'yı yeterli çoğunlukla kabul edilmediği gerekçesiyle iptal etmiştir¹²¹.

Cumhurbaşkanlığı makamına kimin vekalet edeceği konusundaki belirsizliğin çözümünde en sağlıklı yöntem yargıya başvurmak olmalıdır¹²². Anayasa Mahkemesi KKTC Anayasası'nın münhasır yorumlayıcısıdır. En başından seçimlerin ertelenmesine ilişkin kararın, denetlenebilen parlamento kararı olarak kabul edilmesi ve bu şekilde de yayımlanmak üzere Cumhurbaşkanı'na gönderilmesi gerekmektedir. Böylelikle yürürlüğe girmeden önce ön denetim yoluyla Anayasa Mahkemesinin anayasaya uygun olup olmadığı yönündeki kararına başvurulabilirdi. Bu şekilde Mahkeme'nin seçimin ertelenmesine ilişkin kararıyla, makamın boşalması veya mevcut Cumhurbaşkanı'nın göreve devamı konusundaki hususlar netleşebilirdi. Nitekim doktrinde de "Cumhurbaşkanı'nın bu görevi yapmak için ehliyetini kaybettiği" tespitinin yargı organlarında olması gerekliliği ifade edilmektedir. Örneğin **Aldıkaçtı**, Türkiye'nin 4. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in sağlık sorunları nedeniyle, makama ilişkin yaşanan sorunların çözümünün Anayasa Mahkemesi'ne bırakılması gerektiğini ileri sürmüştür. Ona göre Cumhurbaşkanlığı makamının sağlık nedeniyle daimî olarak boşaldığına Anayasa Mahkemesi, hükümetin veya teşrii organın talebi üzerine karar verecektir¹²³. Çalışmanın yayına hazırlandığı süreçte ilgili parlamento kararının iptali için Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmıştır. Henüz kararın açıklanmadığı davada 11 Haziran 2020'de taraflar dinlenmiştir. Süresiz olarak kararın açıklanmasına değin erteleme kararı verilmiştir¹²⁴.

¹²¹ Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı bir başka açıdan da önemlidir. Burada ilk kez yürürlüğü durdurma kararı verilmiştir. Mahkeme açıkça "Dava lâyhalarının hazırlanması ve davanın Anayasa Mahkemesinde görüşülmesine değin bir süre geçmesi kaçınılmazdı. Bu süreçte yasanın uygulanması halinde yasadan yararlananlar borçlarını indirimi olarak ödeyecekler ve geriye dönüş mümkün olmayacaktı. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi verdiği ara emriyle karara değin yasanın uygulanmasını durdurmuştur". Her ne kadar daha sonraki kararlarında Mahkeme böyle bir yetkisi olmadığını ifade etse de kanımızca ilk kez bir yasanın yürürlüğünün durdurulması bu kararla mümkün olmuştur. **KKTC Anayasa Mahkemesi**, Karar No: D.4/2004, Anayasa Mahkemesi 6/2004, Karara ulaşmak için bkz. İnternet Kaynak: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/kararindir.aspx?cnt=2986>, Erişim Tarihi: 17.06.2020.

¹²² Benzer görüş kamuoyundaki tartışmalarda da dile getirilmiştir. **Çulhaoğlu**, "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", 17-18.03.2020.

¹²³ Orhan **Aldıkaçtı**'dan Aktaran **Keskin**, Ömer Faruk: "1961 ve 1982 Anayasalarında Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkileri", İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2019, s. 37-38.

¹²⁴ Davayı açan YDP Genel Başkanı'nın 11 Haziran 2020 tarihindeki açıklamaları için bkz. **Kıbrıs Gazetesi**, "YDP'nin Cumhurbaşkanı'nın görev süresiyle ilgili açtığı dava karar

Vekaletle ilişkin ilkeler bakımından son bir görüşü daha aktarmakta fayda vardır. Seçimlerin ertelenmesine ilişkin kararın alınması sürecinde bazı milletvekilleri, Cumhurbaşkanı'nın bundan sonra göreve meclis kararıyla devam edecek olduğuna işaret etmişlerdir. Bu nedenle onlara göre Cumhurbaşkanı, başta Kıbrıs konusu olmak üzere başka konularda da birtakım yetkileri kullanmamalıdır ve hatta bu konuda uzlaşmıştır¹²⁵. Bu uzlaşma siyasi bir pazarlık olarak ifade edilebilir ancak Cumhurbaşkanı'nın muhtemel bir senaryoda yetki kullanmasını sınırlayacak anayasal bir düzenleme olmadığını belirtmek gerekir. Bu durumda da "Kıbrıs konusu veya başka konularda"¹²⁶ yetkilerini kullanması halinde, herhangi bir hukuk kurulumu ihlal etmemiş olacaktır. Nitekim uygulama bu uzlaşmaya eşlik etmiştir. Örneğin çalışmanın yayına hazırlandığı süreçte Başbakanlık ile Cumhurbaşkanı arasında yaşanan siyasi bir kriz, Cumhurbaşkanı'nın Güney Kıbrıs'tan getirilen tıbbi yardım desteği konusunda cezai sorumluluk tartışmalarını dahi gündeme getirmiştir¹²⁷.

Sonuç olarak Cumhurbaşkanı yetkilerini kullanmaya devam etmektedir. Yürütmenin kanuna dayanma ilkesi, burada ister istemez akla gelmektedir. Bugün Cumhurbaşkanı'nın görevde kalarak yetkilerini kullanmaya devam etmesinin hukuki dayanağı bir parlamento kararıdır. Hâlbuki seçimlerin ertelenmesi konusu özel ve geçici bir yasayla yapılmış olsaydı, yetkileri kullanmaya devam etmesinin hukuki dayanağı bir yasa olabilir, en azından bu açıdan bir eleştiri gündeme gelmeyebilirdi.

için süresiz ertelendi", İnternet Kaynak: <https://www.kibrisgazetesi.com/kibris/ypn-cumhurbaskaninin-gorev-suresiyle-iligili-actigi-dava-2-h90992.html>, Erişim Tarihi: 21.06.2020.

¹²⁵ Buna göre "6 ay daha görevde kalacak Cumhurbaşkanı Akıncı, Kıbrıs konusunda veya başka konularda adımlar atmayacak. Bu konuda da bir görüş birliği" oluşmuştur biçiminde açıklamalar yapılmıştır. Ulusal Birlik Partisi Milletvekili Oğuzhan **Hasipoğlu**'nun demeci için bkz. İnternet Kaynak: <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kktde-cumhurbaskanligi-secimleri-ertelendi-1728275>, Erişim Tarihi: 04.04.2020.

¹²⁶ KKTC Cumhurbaşkanı'nın Kıbrıs uyumsuzluğunun çözümüne ilişkin müzakere yetkileri, açıkça Anayasa'dan aldığı yetkiler değildir. KKTC devlet başkanı dış ilişkiler ve uluslararası ilişkiler konusundaki yetkilerinden hareketle teamülen bu konuda yetkili bir makam olarak önemli bir konuma sahiptir.

¹²⁷ **Kıbrıs Gazetesi**, "Cumhurbaşkanı Akıncı: Hakkımızda işlem yapılmasını bekliyoruz", 16.04.2020. İnternet Kaynak: <https://www.kibrisgazetesi.com/kibris/cumhurbaskani-akinci-hakkimizda-islem-yapilmasini-bekliyoruz-h87317.html> Erişim Tarihi: 16.04.2020. Konu ile ilgili Cumhurbaşkanlığından Yapılan Açıklama için bkz. **KKTC Cumhurbaşkanlığı**, İnternet Kaynak: <https://kktcb.org/tr/cumhurbaskani-mustafa-akinci-icinden-gecilmekte-olan-surecle-iligili-degerlendirmelerde-bulundu-7581>.

V. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİNİN ERTELENMESİ SORUNUN ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN ÖNERİLER

Mevcut koşullar altında bu konudaki önerilerimiz, içinde bulunduğumuz olağan dışı durum göz önüne alınarak, iki olgu üzerinde açıklanacaktır. Biri parlamentonun ilgili 19 Mart 2020 tarihli kararının (AY. md. 95/2) genel nitelikli kararlar kapsamında alınmasına ilişkindir. Diğeri ise, yukarıda ortaya koyduğumuz çelişkilerden hareketle, parlamentonun, seçimi erteleme ve Cumhurbaşkanı'nın göreve devamını öngören iradesini, karar değil kanun biçiminde kullanmasına ilişkindir.

1. Genel Nitelikli Parlamento Kararıyla Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Ertelenmesi ve Cumhurbaşkanının Göreve Devamı

Anayasa'da cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yenilenmesi ve hatta görev süresinin uzatılmasına ilişkin Meclise açıkça yetki verilmediğinden Meclis'in bu konuda yetkili olup olmadığı tartışılabilir. Her ne kadar yasama yetkisinin genelliği ve asliliği ilkeleri ileri sürülse de somut olayda seçimlerinin ertelenmesi ve Cumhurbaşkanı'nın göreve devamına ilişkin işlemin parlamento kararı olması nedeniyle bu ilkeler ileri sürülemez. Zira parlamento kararlarıyla “vatandaşlar için uyulması zorunlu hukuk kuralları konulamaz. Vatandaşların temel hak ve özgürlükleri parlamento kararıyla düzenlenemez”. Bilindiği üzere genellik, yasama yetkisine atfedilen bir özellik olması yanında maddi anlamda yasaların da bir özelliği ve bu türden yasalar genel, soyut, sürekli ve objektif kurallar içerirler. Yasaların genelliği prensibi karşısında, parlamento kararlarının genelliğinden söz edilememektedir. Parlamento kararları konu unsuru itibarıyla sınırlandırılmıştır, ancak belirli konulara özgü olup daha subjektif ve özel niteliktedirler¹²⁸.

Parlamento kararları yasalar gibi genel değildir ve KKTC Anayasası'nda (md. 95) genel nitelikli kararlar biçiminde kararlardan söz edilse de burada en önemli husus, “vatandaşlar için uyulması zorunlu, bağlayıcı, genel hukuk kurallarının parlamento kararıyla”¹²⁹ konulmamasıdır. Yasa koyucunun iradesinin, karar yerine kanun biçiminde ortaya konulması en azından bu tartışmayı da ortadan kaldıracak nitelikte olabilir.

¹²⁸ **Baş**, Sezgin: Türk Anayasa Hukukunda Yasama İşlemleri Teorisi ve Parlamento Kararları, T. C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2016, s. 126.

¹²⁹ **Gözler**, Anayasa Hukuku Genel Esaslar, s. 353.

Meclisin bu konuda genel nitelikli parlamento kararı¹³⁰ almasıyla, parlamento seçimlerine ilişkin kuralı (AY. md. 79) kıyasen cumhurbaşkanlığı seçimlerine uygulayarak şimdiki kararını alması arasında hukuki sonuçları bakımından farklılık yoktur. Her ikisi parlamento kararlarının hukuki rejimine tabiidirler. Ancak ikisi arasındaki en temel fark yargısal denetime ilişkindir. Çalışmaya konu olan parlamento kararı denetime tabii değilken, genel nitelikli meclis kararları denetlenebilir. Bu tür kararlar yasaların ilanı gibi işlem görür ve yayımlanmak üzere Cumhurbaşkanı'na gönderilir¹³¹. Böyle bir varsayımda Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın 146. maddesinden hareketle önleyici denetim yoluyla bu kararı Anayasa Mahkemesine gönderebilir¹³². Cumhurbaşkanı'nın ön denetime başvurmaması halinde yine de sonradan denetime yani iptal davasına (md. 147) konu olabilir¹³³.

KKTC Anayasa'sına göre genel nitelikli kararlar denetlenebilir ancak uygulamada KKTC Anayasa Mahkemesi bu konuda ihtiyatlı davranmak-

¹³⁰ 95. maddenin 1. fıkrasında sayılan hükümlere atıf yapılarak, "Yukarıdaki (1). fıkra kapsamı dışında kalan genel nitelikli Meclis kararlarının ilanı, yasaların ilanı gibi işlem görür" denilmektedir. **KKTC Anayasası** Madde 95/2

¹³¹ **Necatigil**, Zaim: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Anayasa ve Yönetim Hukukunun Esasları, Işık Kitabevi, Lefkoşa, 2015, s. 121.

¹³² Anayasa Mahkemesi ilgili karar üzerindeki görüşünü kırk beş gün içinde açıklamak durumundadır. **1985 KKTC Anayasası**, "Yasaların Anayasaya Aykırılığı Konusu" başlıklı md. 146'ya göre; "(1) Cumhurbaşkanı, bir yasa veya herhangi bir yasanın herhangi belli bir kuralını veya Cumhuriyet Meclisinin herhangi bir kararını yayımlamadan önce, bu Anayasanın herhangi bir kuralına aykırı veya ona uygun olup olmadığı konusunda görüşünü bildirmek üzere Anayasa Mahkemesine sunabilir. (2) Anayasa Mahkemesi, bu maddenin (1). fıkrası gereğince kendisine sunulan her konuyu inceler ve Cumhurbaşkanı ve Cumhuriyet Meclisi adına ileri sürülen iddiaları dinledikten sonra, konu hakkındaki görüşünü en geç kırkbeş gün içinde karara bağlar ve bunu Cumhurbaşkanı'na yazılı olarak bildirir. (3) Anayasa Mahkemesi böyle bir yasa, karar veya onun herhangi bir kuralının bu Anayasanın herhangi bir kuralına aykırı olduğu veya ona uygun olmadığı görüşünde ise, söz konusu yasa, karar veya kural Cumhurbaşkanı tarafından yayımlanmaz ve gerekçesi ile birlikte Cumhuriyet Meclisine geri gönderilir. (4) Bu şekilde geri gönderilen yasa, karar veya kural hakkında 94. maddenin geri gönderme ile ilgili kuralları uygulanmaz".

¹³³ **KKTC Anayasası**, İptal Davası başlıklı md. 47: (1) Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Meclisinde temsil edilen siyasi partiler, siyasi gruplar ve en az dokuz milletvekili veya kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda diğer kurum, kuruluş veya sendikalar bir yasanın, kararnamenin, tüzüğün, Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü'nün, Cumhuriyet Meclisi kararının, yönetmeliğin veya bunların herhangi bir kuralının Anayasanın herhangi bir kuralına aykırı veya ona uygun olmadığı gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilirler. (2) Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı iptali istenen yasanın, kararnamenin, tüzüğün, Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü'nün, Cumhuriyet Meclisi kararının, yönetmeliğin veya bunların herhangi bir kuralının Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak doksan gün sonra düşer.

tadır. Örneğin Mahkeme kendisine iptali için başvuru 13.1.2004 ve 14.1.2004 sayılı kararların¹³⁴ öncelikle denetlenebilen kararlar olup olmadığını araştırmıştır. Mahkeme kararlar bakımından önüne gelen işlemin adıyla kendisini bağlı görmeyip, hukuki nitelendirmesini kendisi yapmaktadır. Mahkeme ilginç bir şekilde, hak arama özgürlüğünden hareketle, davaya konu olan özel komite kurma kararına karşı iptal davası açılabilirliğini ve bu kararları denetleyebileceği sonucuna varmıştır¹³⁵. Kanımızca bu kararlar Anayasa'daki (md. 95/2) genel nitelikteki kararlar kapsamında olup zaten yargısal denetimi mümkün olan kararlar niteliğindedir. Bu kapsamda somut olayda kabul edilen parlamento kararının da denetlenebileceğini düşünmekteyiz. Her ne kadar denetim dışındaki kararlar gibi yayımlanmış¹³⁶ olsa da 19 Mart 2020 tarihli bu karar, Anayasa'ya aykırı olduğu ve eylemli içtüzük değişikliği niteliğinde olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne götürülebilir (md. 147)¹³⁷. Bu çalışmanın yayına gönderildiği tarihte, çalışmada da belirtildiği gibi 90 günlük dava açma süresi henüz dolmamıştı. Çalışma yayına hazırlandığı son aşamada kararın iptali için Anayasa Mahkemesi'nde dava da açılmış, henüz karar aşamasına gelinmemiştir¹³⁸.

2. Özel ve Geçici Bir Yasayla Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Ertelenmesi ve Cumhurbaşkanının Göreve Devamı

Anayasa koyucunun cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesi veya öne alınması hususlarında düzenleme yapmamış olması kanımızca basit bir

¹³⁴ Kararlar “13.1.2004 sayılı “kurucu devlet anayasasını görüşmek ve hazırlamak üzere geçici özel bir komitenin kurulması” ve 14.1.2004 sayılı “kurucu devlet anayasasını görüşmek ve hazırlamak üzere Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü'nün 22. maddesi kuralları çerçevesinde 9 üyeden oluşan bir özel komite kurulmasına ve bu komitenin CTP'den 4, UBP'den 3, DP'den 1, BDH'dan 1 üyeden oluşması”dır.

¹³⁵ Anayasa Mahkemesi için esası hakkında bir karar vermemiştir. Mahkeme o dönemki olgular karşısında “ortada yasallığı tartışılacak bir komite çalışması” kalmadığını ve davanın anlamını yitirdiğini belirterek, “Yukarıdaki gerçekler ışığında davanın zamansız olduğu ve anlamını yitirdiği sonucuna varır, davayı ret ve iptal ederiz” sonucuna varmıştır. **KKTC Anayasa Mahkemesi**, Karar No: D.3/2004, Anayasa Mahkemesi 3/04, K.T. 21 Nisan 2004.

¹³⁶ Bkz. Atf 26, 28.

¹³⁷ Cumhuriyet Meclisinde temsil edilen siyasi partiler, siyasi gruplar ve en az dokuz milletvekili ile organ davası yolu da iptal davası için öngörülmüştür. Mevcut karara karşı ret oyu verenlerin böyle bir başvuru yapması da ihtimal dahilindedir. KKTC Anayasa Mahkemesinde iptal davası açma süresi “Cumhuriyet Meclisi kararının, ...Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak doksan gün sonra düşer”. Bkz. 129 Numaralı Atf.

¹³⁸ Bu konuda bkz. Atf 123.

unutma eseri değildir. Zira bu hususta boşalma ve vekalet ilkelerini öngörmüştür. Anayasa’da cumhurbaşkanlığı makamı için sadece “seçim”¹³⁹ ve makamın boşalması halleri sınırlı olarak öngörülmüştür. Boşalma hallerinde makamın geçici olarak doldurulması vekalet ilkeleriyle mümkündür. Somut olayda ortaya çıkan boşluk nedeniyle vekaletin devreye girebilmesi için, anayasa kuralının kendiliğinden ve doğrudan uygulanabilir olması ve yeterince net olması gerekmektedir¹⁴⁰. Burada eksikliği görülen, yukarıda Fransız Anayasası örneğinde olduğu gibi, genel oyla belirlenen Cumhurbaşkanlığı seçiminin “zorunluluk” nedeniyle yapılamamasıdır.

Bu çerçevede seçimlerin ertelenmesi hususunda önerimiz, öncelikle bu işlemin yasa biçiminde yapılmasıdır. Somut olayda, 5/1976 Sayılı Yasası’nın 11. maddesi uyarınca geçici nitelikte kabul edilecek şekli özel bir yasa yapılması düşünülmeliydi. Yasayla, cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin takvim hakkında düzenleme yapılarak, bu konudaki tarihlerin ileri alınması sağlanabilirdi. Böylelikle yasama organı Anayasada öngörülmemiş bir konu olarak cumhurbaşkanlığı seçiminin erkene alınması veya ertelenebileceği yönünde bir yasa kabul edebilirdi¹⁴¹.

Anayasalar soyut kurallar içerebilirler ve bütün her şeyi her zaman düzenlemiş olmaları mümkün değildir. Anayasada düzenlenmemiş konularda, kanun koyucunun mutlak bir takdir yetkisi olduğunu da iddia etmek doğru olmayacaktır¹⁴². “Hakkında herhangi bir hüküm olmayan” konuda çıkarılmış yasanın, en azından konu bakımından Anayasaya aykırılığı¹⁴³ söz konusu olmayacaktır. KKTC Anayasası’nda öngörülen düzenleme, makamın sürekli boşalma hallerinden biri yoksa cumhurbaşkanlığı seçiminin 5 yılda

¹³⁹ **KKTC Anayasası**, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin bir diğer madde “Cumhurbaşkanının Seçimi ve Eski Cumhurbaşkanının Görevinin Sona Ermesi” başlıklı geçici 6. maddesidir. Buna göre Anayasa’nın yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla “Bu Anayasaya göre ilk Cumhurbaşkanlığı seçimi, Cumhuriyet Meclisi seçimleriyle birlikte aynı gün yapılır ve seçilen Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Meclisinin toplanıp göreve başladığı günü izleyen gün Mecliste and içerek göreve başlar. Seçilen Cumhurbaşkanı, göreve başladığı anda da eski Cumhurbaşkanının görevi sona erer”. Maddenin ikinci fıkrasında “Ancak, Kurucu Meclis koşulların gerektirdiği hallerde, Cumhurbaşkanlığı seçiminin değişik bir günde yapılmasını karara bağlayabilir” denilerek dönemin kuruculuk fonksiyonunu haiz Kurucu Meclisine, Cumhurbaşkanlığı seçiminin değişik bir günde yapılmasını kararlaştırma konusunda yetki vermiştir.

¹⁴⁰ **Özay**, a.g.m. s. 282.

¹⁴¹ **Gözler**, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, s. 476.

¹⁴² Teziç bunun, devletin temel amaçlarına ilişkin anayasa hükmüyle çelişeceğini ileri sürmüştür. **Teziç**, “Kanunların Anayasaya Uygunluğunun “Esas” Açısından Denetimi”, s. 1-4, 23-43, 37-38.

¹⁴³ **Gözler**, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, s. 476.

bir yapılmasıdır. Dolayısıyla 5 yıllık hüküm gereğince, geçici özel bir yasayla seçim takviminin ertelenmesine ilişkin yöntemin Anayasaya aykırılığı gündeme gelebilir. Cumhurbaşkanlığı seçimin zorunlu nedenlerle ertelenebilmesi ve hatta erkene alınabilmesi anayasa değişikliği gerektirir ancak içinde bulunduğumuz koşullarda bu da mümkün olmayacaktır¹⁴⁴.

Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin takvimin ertelenmesi hususunda önerdiğimiz özel ve geçici yasanın benzerleri, Cumhuriyet Meclisi'nde daha önce yapılmıştır. 10/1995 sayılı¹⁴⁵ ve 13/2000 sayılı bu iki Yasa şekli ve geçici niteliktedir. Bu iki özel ve geçici Yasa, 5/1976 Sayılı Seçim ve Halkoylaması Yasası'ndaki cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin ilkelerde değişiklik yaparak seçimin erkene alınmasını sağlamışlardır¹⁴⁶. Bu Yasalar, cumhurbaşkanlığı seçimlerini erkene aldıklarından, seçimlerin 5 yılda bir yapılmasına ilişkin genel hüküm ile çelişebilir.

10/1995 sayılı Yasa'da cumhurbaşkanlığı seçiminin bir hafta öne alınması söz konusu olmuştur. Bunun nedeni, iki türlü seçim ve YSK'nın o dönemki seçim takvimine ilişkin talepleri olabilir. Yasa koyucunun o dönemki Cumhurbaşkanı'nın görev süresini kısaltmak gibi bir amacı olmadığı, hatta uygulamada böyle bir sonucun ortaya çıkmamış olabileceği de belirtilmiştir. Aynı şekilde 13/2000 sayılı Yasa da seçim tarihinin belirlenmesine ilişkindir. İkinci'ye göre her iki Yasada da Cumhurbaşkanı'nın 5 yıllık fiili görev süresinin kısaltılması veya uzatılması biçiminde bir durum söz konusu olmamıştır¹⁴⁷. Ona göre 26 Nisan'da olağanüstü koşullar nedeniyle seçim

¹⁴⁴ KKTC Anayasası'nda tek bir maddede yapılacak değişiklik dahi halkoyuna sunulacak kabul edilmelidir. **KKTC Anayasası** Madde 162

¹⁴⁵ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin 15 Nisan 1995 Tarihinde Yapılması Yasası, md 2. Ayrıca Yasa'nın 2. maddesi 2. fıkrası "Herhangi bir aday kullanılan geçerli oyların salt çoğunluğunu (yarıdan fazlasını) almadığı takdirde 5/1976 Sayılı Yasası'nın 11'inci maddesinin (2)'nci fıkrası kurallarına bakılmaksızın, seçimde en çok oy alan iki aday arasında yedi gün sonraki 22 Nisan 1995 Cumartesi günü" yineleneyeceğini düzenlemiştir. İnternet Kaynak: <http://evrak.cm.gov.nc.tr/siteler/belgeler/...>, Erişim Tarihi: 18.03.2020.

¹⁴⁶ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin 15 Nisan 2000 Tarihinde Yapılması Yasası, md 2. Ayrıca Yasa'nın 2. maddesinin 2. fıkrası "Herhangi bir aday kullanılan geçerli oyların salt çoğunluğunu (yarıdan fazlasını) almadığı takdirde 5/1976 Seçim ve Halkoylaması Yasası'nın 11'inci maddesinin (2)'nci fıkrası kurallarına bakılmaksızın, seçimde en çok oy alan iki aday arasında yedi gün sonraki 22 Nisan 2000 Cumartesi günü" yineleneyeceğini düzenlemiştir. İnternet Kaynak: <http://evrak.cm.gov.nc.tr/siteler/belgeler/>, Erişim Tarihi: 18.03.2020.

¹⁴⁷ Hukukçu ve uzun yıllar Cumhuriyet Meclisinde Hukukçu olarak görev yapmış Mehmet Öner İkinci'ye bilgilendirme ve görüşleri için teşekkürlerimizi sunarız. **Ekinci**, Öner

yapılmadığı zaman, seçilmiş Cumhurbaşkanı'nın görev süresi sona erecektir. Bu durumda cumhurbaşkanlığı makamı boşalacak ve Anayasa'nın 105'inci madde kuralları uygulanacaktır. Seçimler ise o tarihten kırk beş gün sonra yapılacak ve bu süre içinde de Meclis Başkanı cumhurbaşkanlığı görevini vekâleten yürütecektir¹⁴⁸.

Belirlenen takvime göre ilerlememek, zamanı geldiğinde seçimin yapılmaması nasıl mümkün olacaktır meselesi net değildir. Sonuçta 5/1976 Sayılı Yasa gereği seçim çalışmalarının sürdürülmesi gerekecektir. Yasa koyucu daha önce yukarıdaki çok da önemli olmayan gerekçelerle cumhurbaşkanlığı seçiminin öne alınmasına ilişkin işlemler tesis etmiş, bunu da yasa ile yapmıştır. Yasa koyucunun seçimlerin erkene alınması veya seçimlerin ertelenmesi amacıyla yapacağı işlemlerde ortaya çıkacak hukuki sonuç farklı olabilir. YSK'nın seçim takviminin düzenlenmesi istemi ile salgın hastalık nedeniyle cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılamayacak olmasının kamu yararı düzleminde bir farkı yoktur. İkisi de gerekçedir, hatta ikincisi daha makul bir kamusal faydayı ortaya koymaktadır. Her ikisinde de yasa koyucunun enstrümanı 5/1976 Sayılı Seçim ve Halkoylaması Yasası'ndaki seçim tarihine ilişkin düzenlemede değişiklik yapmaktır. Kanımızca, Cumhurbaşkanı'nın 5 yıllık görev süresine ilişkin genel hüküm karşısında yasama organının cumhurbaşkanlığı seçim tarihini erkene alması veya ertelemesi aynı değerdedir. 5 yıllık sürenin, bir gün veya 20 ay erkene alınmalarında ortaya çıkan hukuki sonuç bakımından farklılık yoktur. Cumhuriyet Meclisi'nin almış olduğu kararın hukuki etkisi olduğu ve böylelikle hukuk düzeninde veya kişilerin statüsünde bir değişiklik meydana getirme etkisi olduğu açıktır¹⁴⁹.

Seçimlerin ertelenmesinin geçici ve özel bir yasayla yapılması halinde hem önceden hem de sonradan denetim yoluyla anayasaya uygunluk denetimine konu olabilecekti. Yargı kararının hukuki değeri göz önüne alındığında, konu şu ankinden daha fazla tartışma yaratmayabilirdi¹⁵⁰. Bu durum

Mehmet: "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", Serkan **Mesutoğlu**'nun İnternet Üzerinden 17-18.03.2020 tarihli Facebook Post altında.

¹⁴⁸ **Ekinci**, Öner Mehmet, Serkan **Mesutoğlu**'nun "Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında", İnternet Üzerinden 17.03.2020 tarihli Facebook Post altında, 18.03.2020.

¹⁴⁹ **Karahanoğulları**, Onur: "İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler", 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 263'den aktaran **Baş**, a.g.e. s. 23.

¹⁵⁰ **KKTC Anayasası**, Madde 136/3/2 "Yasama ve Yürütme organları ile Devlet Yönetimi makamları, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu organ ve makamlar, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez".

yasama yetkisinin genelliği ve asliliği ilkeleri çerçevesinde tartışılabilir veya ilk başta ifade edilen “zorunluluk doktrini” yargısal bir ilke olarak Anayasa Mahkemesince ileri sürülebilirdi¹⁵¹. Bu öneriler için de birçok eleştiri ileri sürülebilir, ancak çalışmaya konu olan parlamento kararından daha fazla tartışmalı olmadıklarını düşünmekteyiz.

5/1976 Sayılı Yasa'daki seçim takviminin ileri alınarak, geçici ve özel bir yasa yapılmasının anayasal dayanağı da bulunmaktadır. Buna göre Anayasa'nın seçme ve seçilme hakkına ilişkin (md. 68 f. 3 ve 7) hükümlerinde; “(3) Seçme ve seçilme ile ilgili diğer nitelikler, bu Anayasanın kuralları saklı kalmak koşuluyla, yasa ile düzenlenir” ve (7) Seçimler ve halkoylamaları ile ilgili diğer kurallar ile bu maddedeki hakların kullanılması yasa ile düzenlenir” denilmektedir. Bu hükümlerle ilgili konulan kaidelere istisna getirme yetkisi yasa koyucudur. Maddede seçimler ve halkoylaması konusunda kaideler belirlenmekte, istisnaları belirleme yetkisi yasa koyucuya verilmektedir. Yasa koyucu buna istinaden çeşitli tedbirler öngörebilir. Bu halde alınacak tedbirler, Anayasa'daki genel kuralların istisnası niteliğinde kabul edilmelidir. **Gözler**'e göre bu tür “yasayla düzenleme” referanslarında anayasalar yasa koyucuya istisna belirleme yetkisi vermektedir. Bu konuda ilke, “İstisna kaideyi koyan makam tarafından veya bu makamın açıkça yetkilendirdiği diğer bir makam tarafından” konulmasıdır¹⁵². Dolayısıyla burada “istisnalar, kaideyi koyan makam tarafından konulmasa bile, bu makamdaki açıkça yetki almış bir makam tarafından konulmaktadır¹⁵³.”

KKTC Anayasa Mahkemesi yetki konusunda genellikle “Anayasa'da açıkça verilmeyen bir yetkinin kullanılmayacağı” görüşündedir. Ona göre “yasama yetkisinin genelliği ilkesi uyarınca yasa koyucu, Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla herhangi bir konuyu yasayla” düzenleme yetkisine sahiptir¹⁵⁴. Mahkeme'nin 1/2020 sayılı başka bir kararında ise, yasama yetkisinin asliliği ve genelliği ilkelerini ifade ederek, “yasa koyucu dilediği bir sosyal

¹⁵¹ Bu konuda yargıçlar hükümeti biçiminde eleştiriler de gündeme gelebilir.

¹⁵² **Gözler**, “Yorum İlkeleri”, s. 50.

¹⁵³ Tabir caizse istisnayı belirleme konusunda usulüne uygun bir yetki devri söz konusudur. Bu durumda yasa koyucunun istisna koyabilmesi konusundaki yetkisinin pozitif bir temele dayandığı belirtilebilir. **Gözler**, “Yorum İlkeleri”, s. 50.

¹⁵⁴ Kararın karşı oyunda yasama organının “düzenleme alanı temel ilkelere uygun olmak koşuluyla sınırsızdır. Bu nedenle, yasa koyucu, Anayasa'da öngörülmemiş olmasına rağmen, özelleştirme konusunda düzenleyici hükümler” getirebileceği belirtilmiştir. Yargıç Şafak Öneri Karşı oyu ve karar için bkz. **KKTC Anayasa Mahkemesi**, Karar Sayısı, D. 3/2012, Birleştirilmiş Anayasa Mahkemesi 12-13-14-15-16/2012, 6 Kasım 2012, s. 23-24.

alanı yasalarla düzenleyerek kurallara bağlayabilir, haklar ve ödevler yaratabilir, yasa koyucuyu sadece anayasanın emredici veya yasaklayıcı hükümleri kısıtlamaktadır¹⁵⁵ demiştir. Ancak somut olayda cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ertelenmesine ilişkin husus yasayla yapılmış olsaydı, yasama yetkisinin genelliği ve asliliği hususları bu konuda tartışılabilecekti.

Sonuçta Anayasa'nın seçme ve seçilme hakkına ilişkin (md. 68 f. 3 ve 7) hükümleri, 5/1976 Sayılı Yasa'da düzenleme yapılmasının gerekçesi olabilirler. Anayasa'da öngörülmemiş bir konunun, yasa koyucu tarafından düzenlenmesi halinde uyacağı esaslar tartışılmaktadır. Zira yasama organı, "tüm sosyal ilişkilerin belirleyicisi ve hukuk düzeninin yaratıcısı"¹⁵⁶ olarak kabul edilir. Bu hususta T.C. Anayasa Mahkemesi, böylesi bir kanunun anayasa sorunu oluşturmayacağı, bunun Anayasaya aykırılığının söz konusu olabilmesi için anayasa meselesi teşkil etmesi gerektiği ifade edilmiştir¹⁵⁷. Somut olaya özgü zorlayıcı koşullar göz önüne alındığında, yapılması gereken salgın hastalık nedeniyle olağanüstü durum ilan edilmesiydi. Böylelikle alınan birçok olağanüstü tedbirin hukuki dayanağı olabilecekti. Ayrıca Anayasa'daki olağanüstü durumların hukuki rejimi çerçevesinde, Cumhurbaşkanı'nın görev süresine ilişkin hükmün belirli süre askıya alınması da mümkündü. KKTC'de olağanüstü durumlarda alınacak olağanüstü tedbirlere ilişkin düzenlemeler yargı denetiminde olduğu halde bu tür bir ilan yapılmasından kaçınılmıştır¹⁵⁸.

SONUÇ

KKTC'de alınan tedbirlere bakıldığında, olağan hukuk ile olağanüstü tedbirler ikilemiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu tür olağan dışı durumlarda alınan olağanüstü tedbirlerin hukukiliğini açıklamak olağan hukuk düzleminde her zaman mümkün değildir. Siyasi iktidarlar bu tür durumlarla başa çıkmak üzere geliştirdiği çareleri sorgulamakla meşgul olamayacağı için bunun tartışması akademik kalmaktadır. Hukukla bağlı olan bir devlette, hukuki güvenlik ilkesi gereği salgın hastalıkla mücadele, şüphesiz hukuk içi tedbir ve kararlarla çözümlenmelidir.

¹⁵⁵ **KKTC Anayasa Mahkemesi**, Karar No, 1/2007 (D. 2/2010) Sayılı Kararı, s. 7-8.
KKTC Anayasa Mahkemesi, Karar No, 7/2018 (D.1/2020), s. 28.

¹⁵⁶ **Tanör**, Bülent, **Yüzbaşıoğlu**, Necmi: 1982 Anayasasına göre Türk Anayasa Hukuku, Beta, 2002, İstanbul, s. 276.

¹⁵⁷ **Teziç**, "Kanunların Anayasaya Uygunluğunun "Esas" Açısından Denetimi", s. 1-4, 23-43.

¹⁵⁸ **KKTC Anayasası** Madde 126 ve Madde 128.

Olağanüstü hallerde hak ve özgürlüklerin durdurulması söz konusu olabilir. Bu durumda “anayasal haklar daha kırılğan hale” geldiğinden, yargısal denetimin önemi artar¹⁵⁹. Bu tür dönemlerde yürütme, hızlı uygulama kapasitesiyle daha dinamik ve etkili bir organ olarak ön plana çıkar. Şüphesiz yürütmenin şeffaf, denetlenebilir, hesap verebilir ve hukukla bağlı olması esastır. Ancak son dönemde bazı hükümetlerin salgın hastalık bahanesiyle süreçten yararlandıkları ve alınan ölçsüz tedbirlerle insan hakları ihlallerinin ortaya çıktığı ifade edilir¹⁶⁰. İçinde bulunduğumuz dönemde olağanüstü tedbirler ve olağanüstü koşullar bulunmaktadır. Ancak hukuka uygun bir olağanüstü durum ilan bulunmamaktadır. Olağanüstü tedbirlerin, olağan hukuk ile ilişkisinin ortaya konulması en azından hukuk devleti ve anayasal devlet açısından gereklidir.

Yukarıda ifade edilen gerekçelerle çalışmaya konu parlamento kararı Anayasa'ya (ilk bakışta md. 68, 104 ve 105) aykırı niteliktedir. Anayasa Mahkemesi kural olarak denetlenemez nitelikteki bu kararı, “eylemli iç tüzük” değişikliği niteliğinde kabul ederek denetlemelidir. Zira cumhurbaşkanlığı seçiminin ertelenmesi ve mevcut Cumhurbaşkanı'nın göreve devamıyla ilgili karar alınarak, İçtüzükte değişiklik meydana getirilmiştir. Bu şekilde İçtüzükte yer almayan yeni bir hüküm tesis edilmiştir. Bu durumda meclis bu eylemiyle, Anayasa'ya aykırı nitelikte bir parlamento kararı kabul etmiştir. Bu çalışma hazırlandığı esnada, Anayasa Mahkemesi'nde bu parlamento kararına karşı iptal davası açma süresi henüz düşmemiştir. Bu dava, çalışmamız yayına hazırlandığı son aşamada açılmış yayın aşamasında henüz bir karara varılmamıştır. Mahkeme'nin bu konuda iptal kararı vermesi halinde, KKTC'de cumhurbaşkanlığı seçim sürecine girilmesi muhtemeldir.

¹⁵⁹ **Evran Topuzkanamış**, a.g.m. s. 1782.

¹⁶⁰ **Uluslararası Af Örgütü**, “Dünyada korona mücadelesi: Pandemi hak ihlallerine gerekçe olamaz”, 01.04.2020 tarihli Yazısı, İnternet Kaynak: <https://amnesty.org.tr/icerik/dunyada-korona-mucadelesi-pandemi-hak-ihlallerine-gerekce-olamaz?fbclid=IwAR3R14IjInbytfygqjI6haoWbBPWxcP7TaN11Tx1-h3rV01jTPI62qVuQjg>, Erişim Tarihi: 02.04.2020. Ayrıca bkz. **Uluslararası Af Örgütü**, “Avrupa Dönüm Noktasında Covid-19 Pandemisine Karşı Önlem Alırken Yetkililerin Yapması ve Yapmaması Gerekenler” Başlıklı Brifing, İnternet Kaynak: <https://amnesty.org.tr/public/uploads/files/Avrupa%20D%C3%B6n%C3%BCm%20Noktas%C4%B1nda.pdf>, Erişim Tarihi: 08.04.2020. s. 5, 9, 11.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı:** “KKTC’de cumhurbaşkanlığı seçim yarışı hız kazanıyor”, 06.02.2020, İnternet Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kktcede-cumhurbaskanligi-secim-yarisi-hiz-kazaniyor/1726401>, Erişim Tarihi: 02.04.2020.
- Baş,** Sezgin: “Türk Anayasa Hukukunda Yasama İşlemleri Teorisi ve Parlamento Kararları”, T. C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2016.
- Bayrak Radyo Televizyonu:** “Erhürman: Seçimin ertelenmesi konusunda fikir birliğine vardık”, 16 Mart 2020, İnternet Adres: <https://www.brtk.net/erhurman-secimin-ertelenmesi-konusunda-fikir-birliğine-vardik/>, Erişim Tarihi: 19.03.2020.
- Cumhuriyet:** “KKTC’de Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Ertelendi”, İnternet Kaynak: <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kktcede-cumhurbaskanligi-secimleri-ertelendi-1728275>, Erişim Tarihi: 04.04.2020.
- Çelik Ulusoy,** Demet: “Kıbrıs’ta Anayasa Yargısı ve Bireysel Başvuru”, Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Yolunun Anayasal Yorumu, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Yorumuna ve Yargı Sistemine Etkileri: 2012-2017 Yıllarına İlişkin Yargısal Örüntülerin Karşılaştırmalı Analizi Tübitak 1001 Projesi (Yürütücü: Bertil Emrah **Oder**, Danışman: Başak **Çalı**), Akademinin Sesi Kısmında Yayımlanan Makale, İnternet Erişim: <https://anayasatakip.ku.edu.tr/proje-akademisi/akademini-sesi/> Erişim Tarihi: 01.04.2020. *Attorney-General of the Republic v. Mustafa Ibrahim* [1964] CLR 195.
- Çulhaoğlu,** Uğur: “Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında”, başlıklı Av. Serkan **Mesutoğlu**’nun 17.03.2020 tarihli Facebook Postunda paylaşılan görüşleri, 18.03.2020.
- Ekinci,** Öner Mehmet: “Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında”, Av. Serkan **Mesutoğlu**’nun İnternet Üzerinden 17.03.2020 tarihli Facebook Postu altında, 17-18.03.2020.
- Ergül,** Ozan: “Cumhurbaşkanının Görev Süresinin Dolması ve Cumhurbaşkanına Vekâlete İlişkin Diğer Sorunlar”, İnternet Adresi: http://www.yasayanayasa.ankara.edu.tr/belgeler/analizler/cb_vekalet_diger.pdf, Erişim tarihi, 05.04.2020.
- Erhürman,** Tufan: Çare Başkanlık Sistemi mi? Işık Kitabevi, Lefkoşa, 2011.

- Esen**, Selin: Karşılaştırmalı Hukukta ve Türkiye’de Olağanüstü Hal Rejimi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.
- Evran Topuzkanamış**, Şafak: “1982 Anayasasında Temel Hak ve Özgürlükler”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş **Tezcan**’a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 1767-1793.
- Gönenç**, Levent: “Anayasa Yapım Sürecinde Temel Tercihler.” Prof. Dr. Erdal **Onar**’a Armağan, Cilt- II, Ankara, 2013.
- Gönenç**, Levent: “Cumhurbaşkanı’nın Görev Süresinin Dolması ve Cumhurbaşkanına Vekalet”, İnternet Adresi: http://www.yasayanayasa.ankara.edu.tr/belgeler/analizler/cb_vekalet.pdf, Erişim tarihi, 05.04.2020.
- Gözler**, Kemal: Hukuka Giriş, Ekin Yayınları, Bursa, 5. Baskı, 2008.
- Gözler**, Kemal: “Yorum İlkeleri”, Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaştırması, Ankara, KHP ve TBB Ortak Yayını, 2013, ss. 15-119.
- Gözler**, Kemal: Anayasa Hukukunun Genel Esasları, 10. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, Ağustos 2018.
- Gözler**, Kemal: Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Yayınları, 22. Baskı, Bursa, Eylül 2018.
- Gözler**, Kemal: Anayasa Normlarının Geçerliliği Sorunu, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 1999, VIII+320 s. İnternet Kaynak: www.anayasa.gen.tr/angecerliliği.htm; Erişim Tarihi: 02.04.2020.
- Gündem Kıbrıs**: “Cumhurbaşkanlığı Seçimi 11 Ekim’e Ertelendi”, 19.03.2020. İnternet Adresi: <https://www.gundemkibris.com/kibris/cumhurbaskanligi-secimi-11-ekime-ertelendi-h292006.html>, Erişim Tarihi: 01.04.2020.
- Gündem Kıbrıs**: “Cumhurbaşkanlığı seçimi 11 Ekim’e ertelendi”, 19.03.2020. İnternet Adresi: <https://www.gundemkibris.com/kibris/cumhurbaskanligi-secimi-11-ekime-ertelendi-h292006.html>, Erişim Tarihi: 01.04.2020.
- İhlas Haber Ajansı**: Emir Abdurrahman Bulut’un Haberi, “KKTC’de Cumhurbaşkanlığı Seçiminin Ertelenmesi Gündemde”, 16 Mart 2020 İnternet Kaynak: <https://www.ih.com.tr/haber-kktcde-cumhurbaskanligi-seciminin-ertelenmesi-gundemde-833089/>, Erişim Tarihi: 25.03.2020.
- İzmir**, Gökalp: “Milletvekilliği Seçilme Yeterliliği ve Bu Sıfatın Kazanılması”, Yasama Dergisi, 2011, 51-116. İnternet Kaynak:

- http://www.yasader.org/web/yasama_dergisi/2011/sayi18/51-116.pdf,
Erişim Tarihi: 12.04.2020.
- Kalabalık**, Halil: “İdari Yargılama Usulü”, 4. Baskı, Konya 2011, s. 11’den aktaran **Tetik**, Ahmet Talha: “Hukuk Devleti İlkesi Bağlamında Takdir Yetkisi ve Yerindelik Denetimi İlişkisi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S.2, 2017, ss. 249-276.
- Karahanogulları**, Onur: İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.
- Keskin**, Ömer Faruk: 1961 ve 1982 Anayasalarında Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkileri, İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2019.
- Kıbrıs Gazetesi**, “Cumhurbaşkanı Akıncı: Hakkımızda işlem yapılmasını bekliyoruz”, 16.04.2020. İnternet Kaynak: <https://www.kibrisgazetesi.com/kibris/cumhurbaskani-akinci-hakkimizda-islem-yapilmasini-bekliyoruz-h87317.html> Erişim Tarihi: 16.04.2020.
- Kıbrıs Haberci Gazetesi**, “Arıklı: “Anayasa Mahkemesi’ne iptal dava dosyamızı gönderdik”, İnternet Adresi: <https://www.kibrishaberci.com/arikli-anayasa-mahkemesine-iptal-dava-dosyamizi-gonderdik/>, Erişim Tarihi: 18.06.2020.
- Kıbrıs Gazetesi**, “YDP’nin Cumhurbaşkanı’nın görev süresiyle ilgili açtığı dava karar için süresiz ertelendi”, İnternet Kaynak: <https://www.kibrisgazetesi.com/kibris/ypn-cumhurbaskaninin-gorev-suresiyle-igili-actigi-dava-2-h90992.html>, Erişim Tarihi: 21.06.2020.
- KKTC Başbakanlık Basın ve Enformasyon Dairesi**, 12 Mart 2020 tarihli basın açıklaması. <http://basbakanlik.gov.ct.tr/>
- KKTC Başbakanlık**, 16 Mart 2020 tarihli basın açıklaması. <http://basbakanlik.gov.ct.tr/>.
- KKTC Cumhurbaşkanlığı**, Cumhurbaşkanlığından Yapılan Açıklama için bkz. İnternet Kaynak: <https://kktcb.org/tr/cumhurbaskani-mustafa-akinci-icinden-gecilmekte-olan-surecle-igili-degerlendirmelerde-bulundu-7581>.
- Lerner**, Hanna: “Constitution writing in deeply divided societies: the incrementalist approach”, Nations and Nationalism, January 2010, Vol. 16, Iss. 1, pp. 68-88. Çeviren: **Çağ**, Burak, **Eren Koç**, Elif: “Derinden Bölünmüş Toplumlarda Anayasa Yazımı: Aşamalı Yaklaşım”, İÜHFİM, C. LXXIII, S. 1, ss. 485-504, 2015.

- Mesutoğlu**, Serkan: “Ertelenmesi Tartışılan Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Hakkında”, İnternet Üzerinden 17.03.2020 tarihli Facebook Postu, 17.03.2020 ve 18.03.2020.
- Necatigil**, Zaim: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Anayasa ve Yönetim Hukukunun Esasları”, Işık Kitabevi, Lefkoşa, 2015.
- Oladele**, Kayode: “The Doctrine of Necessity in Perspective”, İnternet Kaynak: <http://chatafrik.com/articles/politics/the-doctrine-of-necessity-in-perspective>, Erişim Tarihi: 25.03.2020.
- Orhan**, Salim: “Devlet Akli Doktrini ve Modern Türkiye’ye Geçiş Sürecinde Bir Tezahürü Olarak Teşkilat-I Mahsusa”, DÜHFD, Cilt: 23, Sayı: 39, Yıl: 2018, ss. 375-409. s. 391.
- Önok R. Murat, Önay**, Işık: “Hukuk Düzeninin Birliği İlkesi Çerçevesinde Zorunluluk Hâlinin Hukukî Niteliği”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 77 (2): 847-895.
- Özay İl Han**: “Anayasa: Özgürlükler ve İdari Kolluk Etkinlikleri”, Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt 19, 2002. ss. 275-286.
- Özbudun**, Ergun: Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 17. Basım.
- Özersay**, Kudret “The Excuse of State Necessity and Its Implications on the Cyprus Conflict, Perceptions”, Winter, 2004-2005.
- Özkul**, Fatih: 1982 Anayasasında Cumhurbaşkanlığı, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Anayasa Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.
- Papastylianos**, Christos: “The Cypriot Doctrine of Necessity within the Context of Emergency Discourse: How a Unique Emergency Shaped a Peculiar Type of Emergency Law”, The Cyprus review, vol. 30:1 spring, 2018.
- Sağlam**, Fazıl: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasa Hukuku Ders Notları, Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Lefkoşa, 2015.
- Sancar**, Mithat: “Devlet Akli Kısıncında Hukuk Devleti”, İletişim Yayınları, 3. Baskı, 2004.
- Sır**, Onur: “Hukuk Devleti Açısından Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetimi”, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tijen **Dündar Sezer**, 2010.
- Skoutaris**, Nikos, “Fact sheet on legal foundations for fiscal, economic, and monetary integration: Cyprus”, The Choice for Europe Since Maastricht Salzburg Centre of European Union Studies, İnternet

- kaynak: [https://emuchoices.eu/wp-content/uploads/2016/08/ CYPRUS.pdf](https://emuchoices.eu/wp-content/uploads/2016/08/CYPRUS.pdf), Erişim Tarihi: 20.02.2017.
- Stavskyt**, Mark M.: “The Doctrine of State Necessity in Pakistan”, Cornell International Law Journal, Cilt. 16, 1983.
- Tanör**, Bülent, **Yüzbaşıoğlu**, Necmi: “1982 Anayasasına göre Türk Anayasa Hukuku”, Beta Yayınları, 2002, İstanbul.
- Teziç**, Erdoğan: “Kanunların Anayasaya Uygunluğunun “Esas” Açısından Denetimi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c. 51, S. 1-4, 23-43, 1985.
- Teziç**, Erdoğan: “Anayasa Hukuku”, Beta Yayınları, 23. Baskı, İstanbul, 2019.
- Trimiklioti**, Nicos; **Demetriou**, Corina: “Legal Framework In The Republic of Cyprus, Displacement in Cyprus Consequences of Civil and Military Strife Report 3”, Peace Research Institute Oslo (Prio), 2012, Norway.
- Uluslararası Af Örgütü**, “Avrupa Dönüm Noktasında Covid-19 Pandemisine Karşı Önlem Alırken Yetkililerin Yapması ve Yapmaması Gerekenler” Başlıklı Brifing, İnternet Kaynak: <https://amnesty.org.tr/public/uploads/files/Avrupa%20D%C3%B6n%C3%BCm%20Noktas%C4%B1nda.pdf>, Erişim Tarihi: 08.04.2020. s. 5, 9, 11.
- Uluslararası Af Örgütü**, “Dünyada korona mücadelesi: Pandemi hak ihlallerine gerekçe olamaz”, 01.04.2020 tarihli Yazısı, İnternet Kaynak: <https://amnesty.org.tr/icerik/dunyada-korona-mucadelesi-pandemi-hak-ihlallerine-gerekce-olamaz?fbclid=IwAR3R14IjInbytfygqjI6haoWbBPWxcP7TaN11TxI-h3rV01jTPI62qVuQjg>, Erişim Tarihi: 02.04.2020.
- Ural**, Yurdanur: Türk Anayasal Sisteminde Cumhurbaşkanının Konumu ve Yetkilerine İlişkin Tartışma ve Öneriler Üzerine Bir İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta, 2008.
- Yenidüzen**: “Akıncı’nın Gündemi: OHAL”, 15.03.2020, İnternet Kaynak: <http://www.yeniduzen.com/akincinin-gundemi-ohal-124933h.htm>, Erişim Tarihi: 16.03.2020.
- Yenidüzen**: “Kapalı Odada Yapılan Seçim Hazırlığı”, İnternet Kaynak: <http://www.yeniduzen.com/kapali-odada-secim-hazirligi-124948h.htm>, Erişim Tarihi: 18.03.2020.
- Yılmaz**, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, 1996.

Kullanılan Yargı Yararları

KKTC Anayasa Mahkemesi, Kararı Sayı D.3/2004, Anayasa Mahkemesi 3/04, K.T. 21 Nisan 2004.

KKTC Anayasa Mahkemesi, Karar No D. 5/2015, Anayasa Mahkemesi: 6/2014, (Lefkoşa Aile Dava No: 5/2011)

KKTC Anayasa Mahkemesi, Karar Sayı D. 5/2018, Anayasa Mahkemesi: 5/2017, (YİM No: 246/2015), 11 Aralık 2018.

KKTC Anayasa Mahkemesi, Karar Sayısı D. 3/2012, Birleştirilmiş Anayasa Mahkemesi 12-13-14-15-16/2012, 6 Kasım 2012.

KKTC Anayasa Mahkemesi, Kararı Sayısı 7/2018 (D.1/2020).

KKTC Anayasa Mahkemesi, Kararı Sayısı 1/2007 (D. 2/2010).

KKTC Anayasa Mahkemesi, Karar Sayısı D.4/2004, Anayasa Mahkemesi 6/2004, Karara ulaşmak için bkz. İnternet Kaynak: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/kararindir.aspx?cnt=2986>, Erişim Tarihi: 17.06.2020

KKTC Yüksek İdare Mahkemesi, Karar Numara:81/2007, D. No:4/2009 Sayılı Kararı, 27.02.2009, İnternet Kaynak: <http://www.mahkemeler.net/cgi-bin/yenikararsonuc.aspx?nerde=yim&yile=2009>, Erişim Tarihi: 05.04.2020.

KKTC Yüksek İdare Mahkemesi, Karar Sayısı D.14/05, YİM: 99/2005, K.T. 29 Haziran 2005. İnternet Kaynak: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/kararindir.aspx?cnt=3050>, Erişim Tarihi: 15.04.2020.

T.C. Anayasa Mahkemesi Kararı, E. 1977/6, K. 1977/14, K.T. 22.02.1977.

T.C. Danıştay Kararı, 12. Daire, E. 2008/7485, K. 2010/4338, K.T.21.09.2010.

1975 Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasa Mahkemesi, Kararı Sayısı A.M. 2/75, Dava No. 2/75, Kararı Tarih 10 Mart 1975.

Cyprus Law Reports 195, The Attorney-General of The Republic, Appellant, Mustafa Ibrahim and Others, Respondents, (Criminal Appeals No. 2729, 2734, 2735), 1964, İnternet Kaynak: <http://www.uniset.ca/other/cs2/1964CLR195.html>, Erişim Tarihi: 21.03.2020.

KKTC Yüksek Seçim Kurulu: 1 Numaralı Seçim Bildirisi, 28.02.2020, İnternet Adres: <http://ysk.mahkemeler.net/wp-content/uploads/2020/02/dno1.pdf>, Erişim Tarihi: 25.03.2020.

KKTC Yüksek Seçim Kurulu: 5 Numaralı Karar, İnternet Adres: <http://ysk.mahkemeler.net/wp-content/uploads/2020/01/Dno5.docx>, Erişim Tarihi: 05.04.2020

KKTC Yüksek Seçim Kurulu: Seçim Takvimi, 24 Ocak 2020, İnternet Adresi: <http://ysk.mahkemeler.net/wp-content/uploads/2020/01/secimtakvimi.pdf>, Erişim Tarihi: 25.03.2020.

T.C. YSK Kararı: Karar No: 76, k.t. 12.2.1985. YSK Kararı 1997/185.

Kullanılan Mevzuat

1985 KKTC Anayasası, 1985 KKTC Anayasası Metni için bkz. İnternet Kaynak: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/anayasa/anayasa.doc>, Erişim Tarihi: 13.03.2020.

35/85 Sayılı Yüksek Adliye Kurulu Yasası, <https://www.mahkemeler.net>, Erişim Tarihi: 28.03.2020.

5/1976 Sayılı Seçim ve Halkoylaması Yasası, İnternet Kaynak: <https://www.mahkemeler.net>, Erişim Tarihi: 16.03.2020.

KKTC Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü, İnternet Adresi: <http://www.cm.gov.nc.tr/ictuzuk>, Erişim Tarihi: 23.03.2020.

KKTC Cumhuriyet Meclisi, “Cumhurbaşkanlığı Seçiminin Ertelenmesine İlişkin Karar”, İnternet Adres: <https://basimevi.gov.ct.tr/>, 19.03.2020 tarihli ve 46 Sayılı Resmî Gazete, s 11, Karar No: 62.3.2020. Erişim Tarihi: 23.03.2020.

KKTC Resmî Gazete, 19.03.2020 tarihli ve 46 Sayılı Resmî Gazete, s. 11, Karar No: 62.3.2020, İnternet Kaynak: <https://basimevi.gov.ct.tr/>, Erişim Tarihi: 03.04.2020.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin 15 NİSAN 1995 Tarihinde Yapılması Yasası, İnternet Kaynak: <http://evrak.cm.gov.nc.tr/siteler/belgeler/arama/results.aspx?k=10/1995&cs=Bu%20Site&u=http://evrak.cm.gov.nc.tr/siteler/belgeler/yasalar> , Erişim Tarihi: 18.03.2020.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin 15 NİSAN 2000 Tarihinde Yapılması Yasası, İnternet Kaynak: <http://evrak.cm.gov.nc.tr/siteler/belgeler/arama/results.aspx?k=13/2000&cs=Bu%20Site&u=http://evrak.cm.gov.nc.tr/siteler/belgeler/yasalar>, Erişim Tarihi: 18.03.2020.

T.C. 1961 Anayasası, İnternet Kaynak: <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61.htm>, Erişim Tarihi: 24.03.2020.

T.C. 1982 Anayasası İnternet Kaynak: <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/>, Erişim Tarihi: 28.03.2020.